

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอสาระสำคัญของผลการวิจัยเรื่องทัศนคติคุณงามอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะถัฟและคอถัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮู ซึ่งประกอบด้วยสรุปผล การวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีทั้งหมด 27 คน เป็นอุลาม่าห์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานีมากที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 รองลงมาคือจังหวัดยะลา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.24 จังหวัดนราธิวาสและสงขลา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.51 เท่ากันและจังหวัดสตูลน้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81 กลุ่มตัวอย่างมีอายุปานกลางมากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1๗ รองลงมามีผู้อยู่น้อย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 และอายุมากน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 โดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 47.89 ปี ผู้ที่มีอายุน้อยที่สุด 30 ปี และผู้ที่มีอายุมากที่สุด 83 ปี กลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่สมรสแล้วมากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.30 รองลงมามีผู้ที่เป็นโสด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 ส่วนหย่าร้างและสถานภาพอื่นไม่มี

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน มีสถานภาพและตำแหน่งซึ่งดำรงอยู่ปัจจุบันนั้นผู้ดำรงตำแหน่งเดียวมากที่สุด คือเป็นครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอย่างเดียว ไม่มีตำแหน่งอื่นควบคู่จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ผู้ดำรงสองตำแหน่ง คือ หนึ่งตำแหน่งได้ะครูกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 สอง คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกับครู โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 สาม ตำแหน่งได้ะครูกับคณะกรรมการชมรมอุลาม่าห์ฟาฏอนีย์คารุสสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 สี่ ตำแหน่งได้ะครูกับตำแหน่งอื่น จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 ห้า ตำแหน่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกับได้ะครู จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

ผู้ดำรงสามตำแหน่ง คือ หนึ่งตำแหน่งได้ะครู ครูเอกชนสอนศาสนาอิสลามและตำแหน่งอื่น จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 สองคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ได้ะครู

และคณะกรรมการชมรมอุลามาอ์ฟาฏอนีย์คารุสสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 ตำแหน่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ไค้ครุและครูเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

ผู้ดำรงตำแหน่ง คือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและตำแหน่งอื่น จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับสองผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ไค้ครุครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และตำแหน่งอื่น ๆ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีทั้งหมด 27 คน เป็นผู้ศึกษาศาสนาอิสลาม ทั้งสองระบบมากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 รองลงมา คือ ผู้ที่ศึกษานอกระบบอย่างเดียว (ปอเนาะ) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และผู้ที่ศึกษาในระบบอย่างเดียว (โรงเรียน) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 กลุ่มตัวอย่างมีผู้ศึกษาศาสนาอิสลามเป็นระยะเวลา 11-15 ปี มากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมา 16-20 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29.62 ระยะเวลา 21 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.51 และน้อยกว่า 11 ปี น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 กลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศซาอุดีอาระเบียมากที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29.63 รองลงมา จากที่อื่น ๆ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 ผู้ที่จบจากปอเนาะในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 จากมหาวิทยาลัยในประเทศอียิปต์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81 และผู้ที่จบจากนอกระบบในประเทศซาอุดีอาระเบีย น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 กลุ่มตัวอย่างมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมา ไม่ได้ศึกษาเป็นระดับชั้น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 ระดับปริญญาบัตรบัณฑิต จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 เท่ากับระดับปริญญาเอก ระดับชานาวิย (มัธยมปลาย) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 และระดับปริญญาโทน้อยที่สุดจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 3.70

กลุ่มตัวอย่าง มีความสามารถในการเข้าใจหนังสืออาหรับ ร้อยละ 90 ขึ้นไป มากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมาเข้าใจร้อยละ 70-89 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29.63 เข้าใจหนังสืออาหรับร้อยละ 50-69 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และผู้ที่เข้าใจหนังสืออาหรับน้อยกว่า ร้อยละ 50 น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

กลุ่มตัวอย่าง มีประวัติการศึกษาที่ศนคคอุลามาอ์ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงฮิจาเราะฮ์ศักราช 500 ปีแรกของอิสลาม เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์(สุบหานะฮูวะตะอะลา) ซึ่งศึกษาจากทัศนะของอุลามาอ์ในสมัยดังกล่าวเพียงหนึ่งคน คือ จากทัศนะของอิหม่ามซาฟิอีย์ มีจำนวน 4คน คิดเป็นร้อยละ 14.81

ศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์สมัยดังกล่าวสองคน คือ หนึ่ง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามซาฟีอีและอัลเจาะซาลี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 สอง จากทัศนะของอิหม่ามซาฟีอี อนุตหะสันอัลอัชชะรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ สาม ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอนุตหะสันอัลอัชชะรี กับ อนุลมันศูรอัลมาครีคีย์

ผู้ที่ศึกษาอุลามาร์สมัยดังกล่าวสามคน คือ จากทัศนะของอิหม่ามซาฟีอี อนุตหะสันอัลอัชชะรีและอัลเจาะซาลี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์สมัยดังกล่าว สี่ คน คือ หนึ่ง จากทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ ซาฟีอี อนุตหะสันอัลอัชชะรีและ อัลเจาะซาลี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามมาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต และหะสันอัลอัชชะรี เท่ากับ สาม ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต อนุตหะสันอัลอัชชะรีและอัลเจาะซาลี เท่ากับ สี่ ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอีและอะหมัคอิบนูฮัมบัต เท่ากับ ห้า ผู้ที่ ศึกษาจากทัศนะของอิหม่าม อนุหะนีพะสุ ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัตและอัลเจาะซาลี

ผู้ที่ศึกษาจากอุลามาร์สมัยดังกล่าว ห้า คน คือ หนึ่ง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัตและอนุตหะสันอัลอัชชะรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อนุตหะสันอัลอัชชะรีและอัลเจาะซาลี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 สาม ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต และอัลเจาะซาลี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์สมัยดังกล่าว จำนวนหกคน คือ อิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต อนุตหะสันอัลอัชชะรี และอัลเจาะซาลี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22

ศึกษาทัศนะจากอุลามาร์สมัยดังกล่าวจำนวน เจ็ดคน คือ หนึ่ง อนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต อนุตหะสันอัลอัชชะรี อัลเจาะซาลีและอัลหะรอ ไมนู จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ สอง ทัศนะของอิหม่ามอนุหะนีพะสุ มาติก ซาฟีอี อะหมัคอิบนูฮัมบัต อนุตหะสันอัลอัชชะรี อัลเจาะซาลี และอิบนุคุษัยมะฮฺ

กลุ่มตัวอย่าง มีประวัติการศึกษาทัศนคติอุลาม่าอ์ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงอิซเราะฮ์ศักราช 501-1200 ปีแรกของอิสลามเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ (สุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ซึ่งศึกษาจากทัศนคติอุลาม่าอ์ในสมัยดังกล่าวเพียงคนเดียว คือ จากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมี มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนคติอุลาม่าอ์ในสมัยดังกล่าวสองคน คือ จากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมี และอิบนุกะษีร์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนคติอุลาม่าอ์ในสมัยดังกล่าวสามคนคือหนึ่ง ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะวะวีมี อันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลฟิครุ อรรอซีย์ อันนะวะวีมี และอิบนุกะษีร์ เท่ากับ สาม ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ และอิบนุกะษีร์เท่ากับ สี่ ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมีอัลกุฎฎีบีย์และอิบนุตัยมียะฮ์ เท่ากับผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมีอิบนุกะษีร์ และมุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ เท่ากับผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอิบนุตัยมียะฮ์มุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ และอิบนุหะญูร์อัลอัศเกาะลาเนีย

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนคติอุลาม่าอ์ในสมัยดังกล่าวสี่คน คือ หนึ่ง จากทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะวะวีมี อัลฟิครุอรรอซีย์ อันนะวะวีมี และอัลกุฎฎีบีย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 มากกว่า สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอันนะวะวีมี อิบนุกะษีร์ อิบนุตัยมียะฮ์ และมุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ เท่ากับ สาม ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลกุฎฎีบีย์ อิบนุกะษีร์ อิบนุตัยมียะฮ์ และมุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่าม ห้าคน คือ หนึ่ง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลฟิครุอรรอซีย์ อันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ อิบนุกะษีร์ และมุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลฟิครุอรรอซีย์ อันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ อิบนุกะษีร์ และอรรอฟีอีย์

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนคติอุลาม่าอ์ในสมัยดังกล่าวหกคน คือ หนึ่ง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะวะวีมี อัลฟิครุอรรอซีย์ อันนะวะวีมี อิบนุกะษีร์ อิบนุตัยมียะฮ์ และมุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 สอง ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะวะวีมีอันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ อิบนุกะษีร์ อิบนุตัยมียะฮ์ และ มุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฺฮาบ เท่ากับ ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะวะวีมี อัลฟิครุอรรอซีย์ อันนะวะวีมี อัลกุฎฎีบีย์ อิบนุกะษีร์ และอิบนุตัยมียะฮ์

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์ในสมัยคังกล่าวเจ็ดคน คือ ทัศนะของอิหม่ามอัลบะ-
ฆะเราะวีญ อัลฟิครุฮ์รอซีย์ อันนะวะวีญ อัลกุรตุบี อิบนุกะษีร์ อิบนุคัยมียะฮฺ และมุฮัมมัดบินอับ-
ดุลวะฮฮาบ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11

ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์สมัยคังกล่าวแปดคน คือ ทัศนะของอิหม่ามอัลบะ-
ฆะเราะวีญ อัลฟิครุฮ์รอซีย์ อันนะวะวีญ อัลกุรตุบี อิบนุกะษีร์ อิบนุคัยมียะฮฺ มุฮัมมัดบิน
อับดุลวะฮฮาบ และอัสสะอูญีย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากับ ผู้ที่ศึกษาจากทัศนะของ
อิหม่าม สิบคน คือ ทัศนะของอิหม่ามอัลบะฆะเราะวีญ อัลฟิครุฮ์รอซีย์ อันนะวะวีญ อัลกุรตุบี อิบนุ
กะษีร์ อิบนุคัยมียะฮฺ มุฮัมมัดบินอับดุลวะฮฮาบ อัสสะอูญีย์ อัลคอกซิน อะฎียะฮฺ และอัลบัยฎอวีญ
เท่ากับผู้ที่ไม่ได้ระบุว่าศึกษาจากทัศนะของอิหม่ามท่านใด

กลุ่มตัวอย่าง มีประวัติการศึกษาทัศนคติของอุลามาร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะอะอะลา) ซึ่งศึกษาจากทัศนะของอุลามาร์
คังกล่าวหนึ่งคน คือหนึ่ง จากทัศนะซัยคุดาอูด อับดุลลอฮฺ อัลพะฎอนีย์ จำนวน 3 คน คิดเป็น
ร้อยละ 11.11 สอง ศึกษาจากทัศนะซัยคุอับดุลกอดีร์ อัลมันคิลีย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

ศึกษาจากทัศนะอุลามาร์คังกล่าว สองคน คือ หนึ่งจากทัศนะซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ
อัลพะฎอนีย์ และซัยคุอะหฺมัด บินมุฮัมมัดไซนู จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 เท่ากับสอง
ศึกษาจากทัศนะซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัลพะฎอนีย์ และซัยคุอับดุลกอดีร์ อัลมันคิลีย์

ศึกษาจากอุลามาร์คังกล่าวสามคน คือ จากทัศนะซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัลพะฎอ-
นีย์ ซัยคุอะหฺมัด บินมุฮัมมัดไซนู และซัยคุอับดุลกอดีร์ อัลมันคิลีย์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ
37.01

ศึกษาจากทัศนะอุลามาร์คังกล่าวสี่คน คือ จากทัศนะซัยคุดาอูดบินอับดุลลอฮฺ อัล-
พะฎอนีย์ ซัยคุอะหฺมัด บินมุฮัมมัดไซนู อัลพะฎอนีย์ ซัยคุอับดุลกอดีร์ อัลมันคิลีย์ และซัยคุอิตมา-
อิล บินอับดุลกอดีร์ อัลพะฎอนีย์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.95

ศึกษาจากทัศนะอุลามาร์คังกล่าวห้าคน คือจากทัศนะซัยคุดาอูด บินอับดุลลอฮฺ อัล-
พะฎอนีย์ ซัยคุอะหฺมัด บินมุฮัมมัดไซนู อัลพะฎอนีย์ ซัยคุอับดุลกอดีร์ อัลมันคิลีย์ และซัยคุซัยนุล-
อาบิตีน อัลพะฎอนีย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาประวัติศาสตร์การกำเนิดสำนักคิดต่าง ๆ ทางด้าน
หลักศรัทธา ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 70.73 รองลงมาระดับมาก
จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ระดับน้อยน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาอรรถาธิบายกุรอ่าน ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาระดับมาก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 และระดับน้อย น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาหะดีษ เกี่ยวกับ ศิฟาด จากหนังสืออรรถาธิบายหะดีษของอุลามาอ์ที่ได้รับการยอมรับระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 74.07 รองลงมาระดับมาก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และระดับน้อย น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาหลักการพิจารณาหะดีษ ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาระดับมาก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 และระดับน้อย น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาเตาฮีด ระดับมาก มากที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 ระดับมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.84 และระดับน้อย น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชา ตรรกศาสตร์ ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 รองลงมาระดับน้อย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 ระดับน้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และ ระดับมากน้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.82

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาบะลาเมาฮะฮุ ระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาระดับน้อย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ระดับมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81 และระดับน้อยน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประวัติการศึกษาวิชาอรรถาธิบายกุรอ่าน มากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาวิชาเตาฮีด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 วิชาหะดีษ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 เท่ากับวิชาฟิถุฮุและน้อยที่สุดวิชาอื่น ๆ (รวมวิชาที่กล่าวมาข้างต้นทุกวิชาไม่มีอะไรพิเศษจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41)

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ถนัดวิชาเตาฮีดมากที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29.62 รองลงมาวิชาอรรถาธิบายกุรอ่าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 เท่ากับวิชาฟิถุฮุ ลำดับถัดไปวิชาหะดีษ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 และวิชาอื่น ๆ (ถนัดทุกวิชาเท่ากัน ไม่มีวิชาใดเป็นพิเศษ) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ถนัดวิชาเป็นอันดับรองจากวิชาที่ผ่านมา คือ วิชาฟิสิกส์มากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เท่ากับวิชาเคมี รองลงมาวิชาหะดีษ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.82 วิชาเศาะฮีด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 และน้อยที่สุด วิชาอื่น ๆ (เพราะทุกวิชานัดเท่ากัน) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

3. ทักษะคติอุลามอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดชะลัฟและคอลลัฟซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 อุลามอ์ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นด้วยกับแนวคิดชะลัฟยุคก่อน(กัลยาณชนมุสลิมช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม) แต่จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับแนวคิดชะลัฟของอุลามอ์ยุคหลัง (สามศตวรรษแรกของอิสลาม) ที่ได้นำเสนอ

3.2 อุลามอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับแนวคิดคอลลัฟ

3.3 อุลามอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนะว่า

3.3.1 ความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดชะลัฟและคอลลัฟมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางความคิดของอุลามอ์ของโลกอิสลามในอดีต หลังจากมีการนำสติปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายโองการและหะดีษศิฟาที่มีความหมายเป็นนัย

3.3.2 ความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดชะลัฟและคอลลัฟเป็นความแตกต่างด้านวิชาการในการนำเสนอและอธิบายด้วยทฎอรานและหะดีษศิฟาที่มีความหมายเป็นนัย

3.4 อุลามอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เห็นด้วยกับความแตกแยกในสังคมอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิด

3.5 ความแตกแยกในสังคมอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดดังกล่าวมีแนวทางแก้ไข

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ทศนคติอุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนแนวคิดสะถัฟ

1.1 แนวคิดสะถัฟ หมายถึง แนวคิดของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม สำหรับผู้ที่อยู่ช่วงหลังจากนั้น แต่เจริญรอยตามแนวคิดสะถัฟ ไม่ว่าจะอยู่สมัยใด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตลอดจนอนาคตก็ถือว่าเป็น สะละฟีย์ (ผู้เจริญรอยตามสะถัฟ)

จากข้อความนี้ พบว่า อุลามาอีในชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 เห็นด้วย รองลงมาไม่ตอบ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81 และไม่เห็นด้วย น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 จากข้อมูลข้างต้นและเหตุผลหรือความคิดซึ่งอุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ตอบนั้น ผู้วิจัยพบว่า

ก. อุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกคนเห็นด้วยกับความหมายของแนวคิดสะถัฟ ซึ่งหมายถึงแนวคิดของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม เพราะคำว่าสะถัฟ ความหมายในเชิงภาษาศาสตร์นั้น หมายถึง บรรดาชนรุ่นก่อน สมัยก่อน (Ibn Manzur, n.d. 3/2068) ซึ่งในที่นี้ หมายถึง กัลยาณชนมุสลิมในยุค 300 ปี แรกของอิสลาม หรืออยู่ในสมัยของบรรดาสะอะหาบะฮ์ คาบีอีนและคาบีอิดคาบีอีน

ข. อุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า สำหรับผู้ที่อยู่ช่วงหลังจาก 300 ปี แรกของอิสลาม แต่เจริญรอยตามแนวคิดสะถัฟ(ยุคก่อน) ไม่ว่าจะอยู่สมัยใดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตลอดจนอนาคต ถือเป็นชาวสะละฟีย์(ผู้เจริญรอยตามสะถัฟ) เพราะแนวคิดของคนยุคสะถัฟ เป็นแนวคิดของคนสมัยซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด (คือลัทธิลอสู่ละลัยฮะดี-ลัม)รับรอง ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم**

خير امتي قرني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم : رواه البخاري

ความว่า “ประชาชาติที่ดีที่สุด คือ(ประชาชาติซึ่งมีชีวิตอยู่ใน)ศตวรรษของฉัน แล้วบรรดาผู้ที่ต่อจากเขาเหล่านั้น แล้วบรรดาผู้ที่ต่อจากเขาเหล่านั้น” (บันทึกโดย al-Bukhari ใน Kitab Fadha'il al-Sahabah, Bab Fadha'il Ashab al-Nabi หมายเลข 3650, n.d.:3/71)

เมื่อพิจารณาเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้น จะพบว่าท่านไม่เห็นด้วยกับชะชะฟีผู้ซึ่งอ้างตัวว่า เจริญรอยตามชะลัฟ แต่มีแนวคิดไม่เหมือนกับชะลัฟยุคก่อน(กัลยาณชนมุสลิมในช่วง 300 ปีแรกของอิสลาม) ซึ่งกลุ่มนี้ ตามความคิดเห็นของผู้ที่ไม่เห็นด้วย คือกลุ่มมูญัศติมะฮฺ ท่านอิหม่ามหะซัน อัลบันนา (al-Banna,1992:114)ให้ความหมาย ความว่า มูญัศติมะฮฺ หมายถึงกลุ่มหนึ่งซึ่งยึดตามคัมภีร์ เช่น ให้ความหมายหน้าของอัลลอฮฺเหมือนกับหน้าของสิ่งที่ถูกสร้าง มือของอัลลอฮฺเหมือนกับมือของสิ่งที่ถูกสร้าง การหัวเราะของอัลลอฮฺเหมือนกับหัวเราะของสิ่งที่ถูกสร้าง เป็นต้น ซึ่งมีบางท่านมีทัศนะว่าอัลลอฮฺเป็นพระเจ้าซึ่งมีอายุมาก(คนแก่) และบางท่านมีทัศนะว่าอัลลอฮฺยังเป็นหนุ่มอยู่ คนกลุ่มนี้คือ มูญัศติมะฮฺ หรือมุขับบิยะฮฺ ไม่ใช่เป็นคนที่นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นคำกล่าวที่ปราศจากความถูกต้อง เพราะอัลลอฮฺได้ตรัส ความว่า “จงกล่าวเถิด(นบีมุฮัมมัด) ว่าอัลลอฮฺทรงเอกะ อัลลอฮฺทรงเป็นที่พึ่งพระองค์ไม่ประทุติและไม่ทรงถูกประทุติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์” จากโองการดังกล่าวก็เพียงพอแล้วที่จะได้ตอบกลุ่มนี้

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของมูญัศติมะฮฺดังกล่าว จะเห็นได้ว่าต่างกับแนวคิดชะลัฟซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ตอนที่ 4 ดังนั้นมุสลิมทุกคนมีสิทธิที่จะยึดถือตามแนวคิดชะลัฟยุคก่อน และอุลามาอ์ทุกคนก็ยอมรับในแนวคิดนี้ แต่อุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายท่านได้เสนอว่า สบควรระมัดระวังในการใช้คำนี้ เกรงกลัวว่าจะนำสู่ความแตกแยกสู่มุสลิม

1.2 แนวทางของชะลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ(รูปหानะฮฺวะชะอะลา) มีสามประการคือ หนึ่ง อัลอิบบาด (al-Itbat) ซึ่งหมายถึง การยืนยันในคุณลักษณะที่อัลลอฮฺระบุไว้ในกุรอานและเราะฮฺตุล ฏอง อัลตันซียฺ (al-Tanzih) หมายถึง การให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ จากการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ถูกสร้างและพระองค์ทรงบริสุทธิ์จากความบกพร่องทั้งปวงตาม อัลเตกัฟ คือการตัดความพยายามที่จะรู้ถึงภาวะที่แท้จริงของคุณลักษณะของพระองค์

ผู้วิจัยพบว่าอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เห็นด้วย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 กับแนวทางของชะลัฟ ไม่เห็นด้วย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และ ไม่ตอบ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81 ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วยทั้ง 5 คน และ ไม่ตอบ 1 คน ปรากฏว่าไม่เห็นด้วยในบางจุด แต่ภาพรวมของแนวทางนี้นั้นเห็นด้วย ซึ่งอุลามาอ์ทุก 2 คน (ยกเว้นผู้ไม่ตอบ 3 คน) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เมื่อพบโองการและหะดีษศิฟาด ซึ่งมีความหมายเป็นนัยนั้น ชะลัฟจะให้ความหมายโองการหรือหะดีษดังกล่าว ในตามหลักเกณฑ์ข้างต้น แต่มีอยู่คำหนึ่ง ซึ่งอุลามาอ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้มาก คือ คำว่า ชะลัฟ มีการอะอ์วัลอิจมาลียฺ (ตีความในภาพรวม) โดยไม่มีการอะอ์วัลศัฟตีลียฺ (ตีความโดยอธิบายอย่างละเอียด)

คำว่า ตะอ์วิลอิฆมาลีย์ ในความหมายของอุลามาย์หลายท่าน หมายถึง การให้ความหมายโองการและหะดีษศิฟาด ซึ่งมีความหมายเป็นนัย ตามที่กูรอานและหะดีษระบุ เช่น อัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตา ทรงประทับบนบัลลังก์ (ฎอฮา: -5) การประทับดังกล่าวนี้ ต่างจากสรรพสิ่งทั้งมวล เพราะอัลลอฮ์ได้ตรัสความว่า “ไม่มีสิ่งใดเหมือนพระองค์” (อัซซุรอ:-11) การประทับสภาพเป็นอย่างไรนั้นมีอาจรู้ได้ เพราะพระองค์ได้ตรัสความว่า “และพวกเขาจะไม่ล่วงรู้ถึงพระองค์” (ฎอฮา: - 110) ซึ่งเป็นการตีฟวิค (มอบหมาย) ให้กับอัลลอฮ์ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) เพียงผู้เดียว

ไม่ว่าจะกล่าวว่ ตะกัฟ ไม่มีการตีความหรือมีการตีความในภาพรวม เนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ หลักการตันซีฮฺและการตัดความพยายามที่จะรู้ถึงภาวะที่แท้จริงของคุณลักษณะของอัลลอฮ์ หรือ การตีฟวิคในความหมายของอุลามาย์หลายท่านได้ใช้กัน

1.3 อิหม่ามอับดุลหะสัน อัลอัซอะรีย์ ในบั้นปลายของชีวิต ยึดตามแนวคิดตะกัฟในการอธิบายโองการและหะดีษศิฟาด ซึ่งมีกล่าวไว้ในหนังสืออัลอิบานะฮฺ (al-Ibnah)

จากการศึกษาพบว่า อุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 เห็นด้วยกับข้อความข้างต้น ไม่ตอบ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และไม่เห็นด้วยจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.81

มีข้อที่น่าสนใจเกิดในเหตุผลของผู้ที่เห็นด้วย หลายคนที่ยังรู้สึกไม่แน่ใจในหนังสืออัลอิบานะฮฺ จากการศึกษาหนังสืออัลอิบานะฮฺตามสำนักพิมพ์ พบว่า หนังสืออัลอิบานะฮฺซึ่งนำเสนอโดย ศูนย์เผยแผ่ศาสนา ของมหาวิทยาลัยมะดีนะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย (al-Ashari, 1992 : 53) และหนังสืออัลอิบานะฮฺ ซึ่งพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Dar al-Qadari กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน(al-Ashari, 1991 : 25) กับหนังสืออัลอิบานะฮฺ ซึ่งนำเสนอโดย ดร.ฟาเกียฮฺ (al-Ashari, 1977 : 21) มีข้อความที่ต่างกัน กล่าวคือ ข้อความดังต่อไปนี้ไม่มีในหนังสืออัลอิบานะฮฺของศูนย์เผยแผ่ศาสนา ของมหาวิทยาลัยมะดีนะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย และของสำนักพิมพ์ Dar al-Qadari กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน

وأن الله تعالى استوى على العرش على الوجه الذي قاله وبالمعنى الذي أراد، استواء منزلها عن المماسسة والاستقرار والتمكن والطول والاقبال، لا يحملها العرش بل العرش وحملته محمولون بلطف قدرته، ومقهورون في قبضته، وهو فوق العرش وفوق كل شيء إلى تخوم الثرى، فوقيه لا تزيده قربا إلى العرش والسماء، بل هو رفيع الدرجات عن العرش كما أنه رفيع الدرجات عن الثرى وهو مع ذلك قريب من كل موجود وهو أقرب إلى العبد من حبل الوريد وهو على كل شيء شهيد

ความว่า “คำว่า อิศติวาท์ หมายถึง การประทับของอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นการประทับที่บริสุทธิ์จากการสัมผัส การคงอยู่ การมีตำแหน่ง การตั้งถิ่นฐานและการเคลื่อนย้าย บัดลัซกัมีได้แบกพระองค์ แต่บัดลัซกัก็ถูกแบกด้วยความสามารถของพระองค์ และถูกบัญชาการด้วยอำนาจของพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงอยู่เหนือบัดลัซกัและทุกสรรพสิ่งแม้กระทั่งในพื้นที่ดิน การอยู่ข้างบนมิใช่หมายถึง ข้างบนที่อยู่ใกล้กับบัดลัซกัและท้องฟ้า แต่พระองค์ทรงเหนือทุกระดับชั้นของบัดลัซกัและพื้นดิน ในขณะที่พระองค์อยู่ใกล้กับทุกสิ่งที่มีอยู่ และพระองค์ทรงอยู่ใกล้เส้นเลือดที่ด้านหลังของพระองค์ยิ่ง และพระองค์ทรงเห็นทุกสรรพสิ่ง”

จากข้อความดังกล่าว ทำให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยมีทัศนะว่า ข้อความข้างต้นเป็นการตีความของอิหม่ามอับดุลหะสันอัลอัซหะรียฺ

ชัยคุ หะสัน อัศสะกอฟ (al-Saqaf, 1992 : 20) กล่าวว่า “อิหม่ามอับดุลหะสันอัลอัซหะรียฺ ได้ตีความหนังสือเล่มสุดท้าย ชื่อริตาละฮุ อะฮฺลิลมุฆออรฺ (Ahl al-Shugar) ไว้ว่า

“ทุกคนมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า อัลลอฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และสูงส่ง พอใจกับผู้ที่ภักดีต่อพระองค์ คำว่า ริฎอ(การพอใจ) หมายถึง พระองค์มีความประสงค์ที่จะประทานความเมตตาและทรงรักผู้ที่ศาราภาพศิด และพระองค์จะทรงโกรธผู้ที่ปฏิเสธ คำว่า เมาะฎือบ (โกรธ) หมายถึง พระองค์มีความประสงค์ที่จะลงโทษผู้นั้น”

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ถึงแม้ว่ามีนักวิชาการบางคน ยืนยันว่าหนังสืออัลอิบานะฮฺถูกคัดลอกบางส่วน แต่โดยภาพรวมแล้ว เกี่ยวกับ โองการและหะดีษศิฟาคันนั้น อิหม่ามอับดุลหะสันอัลอัซหะรียฺ ได้เจริญรอยตามแนวคิดสะลัฟยุคก่อน(กัลยาณชนมุสลิม) ในการอธิบาย โองการและหะดีษศิฟาค สำหรับการศึกษาในหนังสือริตาละฮุ อะฮฺลิลมุฆออรฺจากการศึกษา ในหนังสือดังกล่าว พบข้อความดังกล่าวจริง (al-Ashari, 1988 : 231) แต่เมื่อศึกษาข้อความต่อจากนั้น ปรากฏว่า ท่านยึดตามแนวคิดสะลัฟในการอธิบายความหมายอิสติวาท์(การประทับบนบัดลัซกั)ของอัลลอฮ์ และทุก ๆ คุณลักษณะที่พระองค์ทรงระบุไว้ในกูรอ่านและเราะฮฺลุได้กล่าวไว้ในหะดีษ (al-Ashari, 1988 : 232-236)

1.4 อุลามาอีสมัยสะลัฟ(กัลยาณชนมุสลิม)ยุค 300 ปีแรกของอิสลาม กับแนวคิดสะลัฟของอิบนุคัฎมียะฮุและมุฮัมมัดบินอัब्ดุลวะฮฮาบ มีแนวคิดเหมือน

จากการศึกษาพบว่า อุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 55.55 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว เห็นด้วยจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 และไม่ตอบจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41

จากเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วยจะพบว่า จุดสำคัญคือการอธิบายของอิบนุคัฎมียะฮุ เกี่ยวกับการอธิบายโองการและหะดีษศิฟาคที่มีความหมายเป็นนัย โดยกล่าวหาว่าท่านมีความคิดเห็นโน้มเอียงไปด้านมุญัสสิมะฮุ ถึงแม้หลายต่อหลายครั้งท่านจะสรรเสริญแนวคิดสะลัฟยุคก่อนและเจริญรอยตามแนวคิดสะลัฟยุคก่อน อีกเหตุผลหนึ่ง ท่านโจมตีแนวคิดค่อถ์ฟอย่างชัดเจน และเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดสะลัฟยุคก่อน กับนัมาตีແພ່ ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วยดังนี้

1.4.1 อิหม่ามอิบนุคัฎมียะฮุ เปรียบการประทับบัลลังก์ ของอัลลอฮุเหมือนกับการนั่งของท่านเอง

อัลฮะรอรีฮ์ (al-Harari 1996:95) กล่าวว่า อิบดุลหะสัน อาลี อัคคะมัซกีฮ์ ได้กล่าวหน้าลานมัศยิดฮามีอ์อัลอุมาวีฮ์ รายงานจากพ่อของเขา กล่าวว่า “พวกเรานั่งพร้อมกับอิบนุคัฎมียะฮุ ซึ่งท่านอิหม่ามได้กล่าวถึง โองการเกี่ยวกับการประทับบนบัลลังก์ เปรียบเสมือนการนั่งของฉันทันทีนี้”

1.4.2 การประทับบัลลังก์ของอัลลอฮุเป็นการประทับจริง ๆ โดยอิหม่ามอิบนุคัฎมียะฮุ กล่าวว่า “แท้จริงอัลลอฮุทรงอยู่พร้อมกับเราจริง ๆ และพระองค์ทรงอยู่บนบัลลังก์จริง ๆ” (al-Harari, 1996 : 96)

1.4.3 อิหม่ามอิบนุคัฎมียะฮุมีทัศนะว่าอัลลอฮุทรงประทับพร้อมนบี

อัลฮะรอรีฮ์ (al-Harari, 1996 : 96) กล่าวว่า “ในหนังสือฟิควาของอิบนุคัฎมียะฮุ เล่ม 4 หน้า 374 นั้น อิบนุคัฎมียะฮุ ยืนยันว่า อัลลอฮุจะน่านบีมุฮัมมัดมานั่งบนบัลลังก์กับพระองค์ และอบูฮัยยาน อัลอันคาลุสตีฮ์ ยืนยันข้อความนี้โดยกล่าวว่า ฉันได้อ่านหนังสือของอิบนุคัฎมียะฮุ ต่อเรื่องนี้ (อัลลอฮุทรงประทับพร้อมกับนบี) ซึ่งเราอยู่สมัยเดียวกัน ซึ่งหนังสือนี้มีชื่อว่า อัลอิรช์ (al-Arsh) เป็นหนังสือที่เขียนด้วยมือ โดยมีข้อความว่า แท้จริงอัลลอฮุทรงนั่งบนเก้าอี้ และพระองค์ทรงเตรียมที่ให้กับนบีมุฮัมมัด(คืออลัลลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลิม) นั่งกับพระองค์”

เมื่อพิจารณาเหตุผลการ โจมตีของอุลามาอ์บางท่าน ต่ออิหม่ามอิบนุค็อยมียะฮฺ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นข้อกล่าวหาที่ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ เพราะจากการศึกษาทัศนะของท่าน ไม่พบข้อความข้างต้นในหนังสือของท่าน ในขณะที่ผู้วิจัยพบว่า ท่านมีทัศนะเหมือนกับอิหม่ามมาลิก ในการอธิบายการประทับบนบัลลังก์ของอัลลอฮฺ (ศุภานะฮฺวะตะอะลา) และปฏิเสธการตีความ โองการนุตะซาบิยาต นอกจากอัลลอฮฺองค์เดียวเท่านั้น ความหมายของการอิสติวอาอ์(การประทับบนบัลลังก์)นั้น เป็นที่ทราบกันดี สภาพเป็นอย่างไร ไม่มีใครรู้ การศรัทธาต่อ โองการนี้เป็นสิ่งจำเป็นและการถามเรื่องนี้เป็นอุตริกรรม” ส่วนการใช้คำว่าอัลลอฮฺทรงอยู่พร้อมกับเราจริง(หะกีกอฮฺ) หรือการประทับบนบัลลังก์จริงนั้น ผู้วิจัยมีทัศนะว่าไม่น่าจะผิด หากพิจารณาในแง่ความหมายที่อยู่ภายใต้สามหลักการของแนวคิดสะลัฟ คือ การอัลอิชบาด อัคดันซีฮฺและอัคคัฟวุด เพราะพระองค์ทรงระบุไว้ในกุรอานจริง แต่ผู้วิจัยมีทัศนะว่า ไม่ควรใช้คำว่า จริง(หะกีกอฮฺ) ในการอธิบายโองการหรือหะคิชศิฟาต เพราะกัลยาณชนมุสลิมในช่วงสามร้อยปีแรกของอิสลาม ไม่เคยใช้คำนี้อธิบาย

สรุปทัศนคติอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟ

ก. อุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับระยะเวลาของชนยุคสะลัฟ คือ 300 ปีแรกของอิสลาม

ข. อุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกคน ไม่ตอบ 1 คน เห็นด้วยกับแนวคิดสะลัฟ (กัลยาณชนมุสลิม) ยุค 300 ปีแรกของอิสลาม

ค. อุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกคน ไม่ตอบ 1 คน เห็นด้วยกับแนวคิดของอิหม่ามทั้งสี่ที่ยึดตามแนวคิดสะลัฟในการอธิบายโองการและหะคิชศิฟาต

ง. อุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับทัศนะของอิหม่ามอัลอ็ชชะรีฟ อิหม่ามอิบนุค็อยมียะฮฺ และอิหม่ามมุฮัมมัด บินอับดุลวะฮฺฮาบ ว่าเหมือนกับแนวคิดของสะลัฟ (กัลยาณชนมุสลิม) สามศตวรรษแรกของอิสลามหรือไม่

2. ทศนคติอุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อแนวคิถคคถลัฟ

2.1 แนวคิถคคถลัฟ หมายถึง แนวคิถคคถลัฟของอุลามาย์กลุ่มหนึ่งที่มีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม ซึ่งสมัยดังกล่าว วิชาตรรกศาสตร์และปรัชญา มีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิม โดยนำเอาถ่วนหนึ่งของวิชาดังกล่าวที่เขาคิถคคถลัฟไม่ได้ค้ำกับหลักศาสนา มาอธิบายโงงการและหะคิษเกี่ยวกับคิฟาทที่มีความหมายเป็นนัย โดยการตีความโงงการและหะคิษดังกล่าวให้เหมาะสมกับคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะอะลา)

จากข้อความนี้ พบว่า อุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน คิถคคถลัฟเป็นร้อยละ 77.78 เห็นด้วย รองลงมาไม่เห็นด้วย จำนวน 3 คน คิถคคถลัฟเป็นร้อยละ 11.11 เท่ากับจำนวนผู้ที่ไม่ตอบ สาเหตุที่อุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นด้วยนั้น มีเหตุผลคิถคคถลัฟต่อไปนี้

2.1.1 ในสมัยหลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม วิชาปรัชญาและตรรกศาสตร์ มีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิม

ในช่วงแรกของสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ (ฮ.ศ.132-247)มีการแปลหนังสือปรัชญาและตรรกศาสตร์ จากประเทศกรีก ทำให้ประชากรมุสลิมจำนวนมากหันมาค้ำคถลัฟวิชาปรัชญา และตรรกศาสตร์ และทำให้สำนักคิถคคถลัฟมุตะฮิละฮ์ (Mutazilah) และสำนักคิถคคถลัฟอะฮาอิเราะฮ์ (Ashairah) ใช้วิชาปรัชญาและตรรกศาสตร์ในการตอบได้แนวคิถคคถลัฟอื่น ๆ

จากอิทธิพลดังกล่าวทำให้อุลามาย์มุสลิมมีความคิถคคถลัฟเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับข้อบัญญัติของผู้ที่ศึกษาวิชาตรรกศาสตร์ อุลามาย์บางท่านอนุญาต บางท่านห้าม

ศ.ค.หะสัน มุฮรอม อัลฮุวัยนีย์ (Muhram al-Huwaini, 1992 : 18-19) กล่าวว่า อุลามาย์มีความคิถคคถลัฟเห็นแตกต่างกัน 3 ทศนะ สำหรับผู้ที่ศึกษาวิชาตรรกศาสตร์

ทศนะกลุ่มที่หนึ่ง ห้ามศึกษาวิชานี้โดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นทศนะของอิหม่ามอิบน์เศาะลาฮ์ (ต้นซีฟ ฮ.ศ.579) อิหม่ามอันนะวะวีย์และอุลามาย์อีกหลายคน ซึ่งให้เหตุผลว่า วิชาตรรกศาสตร์นั้น มีการนำวิชาปรัชญาที่หลงคิถคคถลัฟมาขยายมาปะปน

ทศนะกลุ่มที่สอง สุนนะฮ์(สนับสนุน)ให้ศึกษาวิชานี้ เช่น อิหม่ามอัลอะมาเราะฮ์และอุลามาย์อีกหลายคน

ทศนะกลุ่มที่สาม อนุญาตให้ศึกษาแต่มีเงื่อนไขว่า ผู้เรียนจะต้องมีความเชี่ยวชาญกุรอานและหะคิษ เพื่อที่จะสามารถแยกแยะระหว่างหลักศรัทธาที่ถูกและการศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง ในขณะเดียวกัน ไม่อนุญาตให้ศึกษาวิชานี้ หากไม่สามารถแยกแยะระหว่างหลักศรัทธาที่ถูกและการศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง

การที่คอดัฟมีทัศนะว่า โองการหรือหะดีษศิฟาดซึ่งมีความหมายเป็นนัยนั้น หากไม่ตีความก็จะค้านกับหลักศาสนาและสติปัญญา เพราะหลักศาสนาและสติปัญญาไม่ยอมรับว่าอัลลอฮ์จะมีมือและหน้าเหมือนกับสรรพสิ่ง ดังนั้น โองการดังกล่าวจะต้องตีความเพื่อความบริสุทธิ์ของอัลลอฮ์ จากการเสมอเหมือนกับสรรพสิ่ง

เมื่อพิจารณาในแง่ภาษาอาหรับ มีการใช้คำอุปมาอุปไมยด้วย เช่น กลอนหนึ่งว่า
“มนุษย์ได้ประทับเหนืออิริก โดยไม่ต้องใช้คัมคาบและเสี้ยเลือดเนื้อ”

คำว่า ประทับ ในที่นี้ ชาวอาหรับมีความเข้าใจตรงกันว่าปกครอง ดังนั้น การที่อัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ตรัสในกุรอาน ว่าพระองค์ทรงประทับบนบัลลังก์ หมายถึง การปกครองของพระองค์จึงไม่น่าผิด

อีกสาเหตุหนึ่งแนวคิดคอดัฟตีความ โองการและหะดีษศิฟาด เพราะมีนักวิชาการหลายท่านมีทัศนะว่า เศาะหาบะฮฺและคามีอิน ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วง 300 ปีแรกของอิสลามตีความบางโองการ เช่น อิบน์ญะรีรุ อัลดะบะรียฺ (ลิ้นชีพ ฮ.ศ.311) (al-Tabri, 1987 : 627) กล่าวว่า “อิบนุอับบาต มุญาฮิด (ฮ.ศ.21-104) เกาะดาคะฮฺ (ลิ้นชีพ ฮ.ศ.23) มัสนูร อิบน์ซัยด์ และสุฟยาน อัษเชารียฺ (ฮ.ศ. 97 –161) ตีความมือของอัลลอฮ์เป็นความสามารถ ในโองการ

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدِي وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

الذاريات : ๔๗

ความว่า “และชั้นฟ้า เราได้สร้างมันด้วยมือ และแท้จริงเราได้แผ่ให้กว้างไพศาล”

(อีซฮฺรียฺยาต : 47)

อิหม่ามอัลกุฎบียฺ (al-Qurtubi, 1993 : 13/213) กล่าวว่า มุญาฮิด ตีความมือของอัลลอฮ์เป็นขนาด (อาตมัน) ในโองการ

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

القصص : من الآية ๘๘

ความว่า “และทุกสรรพสิ่งเสื่อมสลาย ยกเว้นหน้าของพระองค์” (อัลดะบะรียฺ : -88)

อิหม่ามอัลเฆาะซาลี (al-Ghazali, 1992 : 1/134) มีทัศนะว่า อิหม่ามอะหมัดอิบนุฮัมบัล จะไม่ ตีความหะดีษที่มีความหมายเป็นนัยนอกจากสามหะดีษเท่านั้น (ซึ่งการนำเสนอหะดีษทั้ง สามของอิหม่ามนั้นท่านนำเสนอเพียงด้วยทศโดยปราศจากการอ้างอิง) โดยท่านกล่าวว่า “ฉันได้ ยินเพื่อนของอิหม่ามอะหมัดอิบนุฮัมบัลบางคนกล่าวว่า อิหม่ามอะหมัดอิบนุฮัมบัลจะปิดประตูการ ตีความ(หะดีษที่มีความหมายเป็นนัย)นอกจากสามหะดีษนี้เท่านั้น”

الحجر اسود يمينا الله في ارضه

ความว่า “หินดำนั้น มีสีดำของอัลลอฮ์อยู่บนบนพื้นดิน”

قلب المؤمن بين اصبعين من اصابع الرحمن

ความว่า “หัวใจของผู้ศรัทธาอยู่ระหว่างนิ้วของ(อัลลอฮ์) ผู้ทรงเมตตา”

اني لأجد نفس الرحمن من جانب اليمن

ความว่า “แท้จริงฉันพบองค์(อัลลอฮ์) ผู้ทรงเมตตาจากด้านประเทศยะมัน (เยเมน) ”

(โดยหะดีษที่หนึ่งต้องตีความเป็นความมีเกียรติ หะดีษที่สองต้องตีความเป็นความสามารถ ส่วนหะดีษที่สามท่านมิได้ตีความไว้)

จากทัศนะของอิหม่ามอัลเฆาะซาลีข้างต้นทำให้นักวิชาการบางท่านเช่นอิบนุค็อยมียะฮ์ไม่ เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะสายรายงานซึ่งอิหม่ามอัลเฆาะซาลีอ้างว่าได้รับจากเพื่อนของอิหม่ามอะ- หมัดอิบนุฮัมบัล ไม่ชัดเจนและไม่ทราบว่าเป็นใครทำให้ขาดความน่าเชื่อถือและอาจจะนำไปสู่การ กล่าวเท็จต่อท่านได้ (Ibn Taimiah, n.d. :3/ 100, quoted in Salih, 1992 : 2/518) และเมื่อผู้วิจัยได้ ไปดูหะดีษทั้งสามพบว่าหะดีษที่หนึ่งบันทึกโดยอิหม่ามอัลหะกิมและอ็ฏฏอบรอนีย์ (Muhammad al - Ajluni, 1/147) หะดีษที่สองบันทึกโดยมุสลิม ดังที่ได้เสนอมานี้แล้วในบทที่ผ่านมา และหะดีษ ที่สาม บันทึกโดย อิหม่ามอะหมัดอิบนุฮัมบัลซึ่งหะดีษที่สามนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าอิหม่ามอัลอิรอกีย์ (นักวิชาการหะดีษ) ให้ทัศนะว่าเป็นหะดีษนี้ไม่มีที่มา(Muhammad al - Ajluni, 1/304) ซึ่งเมื่อผู้วิจัย ไปค้นหาหะดีษที่สามในมุสนัดอิหม่ามอะหมัดปรากฏว่าไม่พบหะดีษดังกล่าว

จากเหตุผลดังกล่าวไม่ว่าอิหม่ามอัลเฆาะซาลีจะมีทัศนะที่ถูกหรือผิดต่ออิหม่าม อิหม่ามอะหมัดแต่ผลสะท้อนที่กลับมาสู่สังคมคือทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าใจว่าอิหม่ามอิหม่าม อะหมัดอิบนุฮัมบัลซึ่งเป็นกัลยาณชนมุสลิมยุคก่อนสามศตวรรษแรกของอิสลามอนุญาตการตี- ความบางโองการหรือหะดีษตีฟาดที่มีความหมายเป็นนัย ซึ่งขัดแย้งกับหลักการเดิมของสะลัฟ' ในเรื่องเกี่ยวกับนาม ชื่อและคุณลักษณะของอัลลอฮ์

2.2 คอถัฟมีทัศนะว่า อัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) ทรงมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ปราศจากข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งคุณลักษณะของพระองค์มีมากไม่สามารถนับได้ครบถ้วนแต่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนต้องรู้ 13 ประการ

จากการศึกษาพบว่า อุลาม่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 74.07 เห็นด้วยกับข้อความข้างต้น เพราะแนวคิดคอถัฟ ตามทัศนะของสำนักคิดอะชาอิเราะฮฺพยายามประสานกันระหว่างหลักฐานทางกรอานและหะดีษกับกฎแห่งสติปัญญา (Hukm al-akl) ใน โองการกรอานและหะดีษมากมายที่กล่าวถึงคุณลักษณะอันสมบูรณ์ของอัลลอฮฺ แต่ไม่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ ซึ่งอุลาม่าอะชาอิเราะฮฺได้จัดเป็นหมวดหมู่ขึ้น และด้วยกฎแห่งสติปัญญา เมื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท

หนึ่ง ศิฟาตวาญิบ คือสิ่งที่สติปัญญายืนยันว่าจะต้องมีสำหรับอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) สอง ศิฟาตมุตดาฮิต คือสิ่งที่สติปัญญาไม่สามารถจะยอมรับว่ามี สำหรับอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) สาม ญาอิซ คือสิ่งที่สติปัญญายอมรับได้ทั้งมีหรือไม่มี สำหรับอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) จากกฎแห่งสติปัญญาดังกล่าว สำนักคิดอะชาอิเราะฮฺ มีทัศนะว่ามุสลิมทุกคนจะต้องรู้จักคุณลักษณะของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะอะลา) เพราะท่านนบีมุฮัมมัด (คือลลิลลอฮฺอะลยฺฮิอะลลิลลัม) ได้กล่าวว่า

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال "قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لمعاذ بن جبل حين بعته الى اليمن : إنك ستأتي قوما أهل كتاب، فإذا جنتهم فادعهم إلى أن يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله" : رواه البخاري

ความว่า รายงานจากอิบนุอับบาซ กล่าวว่า ท่านเราะฮฺลุล (คือลลิลลอฮฺอะลยฺฮิอะลลิลลัม) ได้กล่าวว่าแก่มุอาซบินญะบัลก่อนที่ท่านจะส่งไปปกครองเมืองเยเมน (เยเมน) ว่า แท้จริงท่านจะพบกลุ่มหนึ่งจากอะฮฺลิลคิตาบ (ชาวคัมภีร์) เมื่อท่านพบพวกเขาถึงเรียกร้องพวกเขา ปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ และนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ บันทึกโดย al-Bukhari ใน Kitab al-Zakah Bab Akhz al-Sadakah min al-Aghniyaa หมายเลข 1496 ซึ่งอิหม่ามอิบนุหะญูร อัลดอศเกาะลานีย์ (Ibn Hajar al-Asgalini, 1989 : 3/457) ได้อธิบายในหนังสือ Fath al-Bari ซึ่งเป็นหนังสืออธิบายศอหิหฺของอิหม่ามอัลบุคอรียฺว่า “สิ่งแรกของศาสนาที่มุอาซ บินญะบัล จะต้องเรียกร้องและทำความเข้าใจคือการยึดมั่นต่อเอกภาพของอัลลอฮฺ”

จากเหตุผลดังกล่าว สำนักคิดอะชาอฺเราะฮฺจึงมีทัศนะว่า การเรียกร้องและทำความเข้าใจในเอกภาพของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) จะเป็นไปไม่ได้ หากปราศจากการรู้จักคุณลักษณะของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ซึ่งคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนต้องรู้จักแบบขยายความนั้นมี 13 ประการดังนี้

1. อัลลอฮฺทรงมี กล่าวคือ การศรัทธาว่าอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) นั้นทรงมีแน่นอน

หลักฐานจากقرอาน

وَأَنَّ لِلَّهِ الْآخِرُ

هود : من الآية ١٤

ความว่า “และแท้จริง ไม่มีพระเจ้าอื่นนอกจากพระองค์ (อัลลอฮฺ)” (ฮูด : -14)

หลักฐานทางสติปัญญา

จักรวาลเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง

ทุก ๆ สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นของใหม่

ดังนั้นจักรวาลจึงเป็นของใหม่

ทุกสิ่งเป็นของใหม่เกิดขึ้นเองมิได้

สิ่งที่เกิดขึ้นเองมิได้ต้องมีผู้สร้าง

ทุก ๆ ของใหม่ต้องมีผู้สร้าง

อนึ่ง ของดั้งเดิมนั้น ต้อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และไม่มีการดับสูญ ต้องมีตลอดไป เมื่อขาดและชีพาตเป็นของดั้งเดิมแล้วก็พิเคราะห์ได้ว่า จะสูญหายไปไม่ได้

2. อัลลอฮฺทรงเดิม กล่าวคือการศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระองค์อัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ทรงมีมาแต่ดั้งเดิม โดยหาจุดเริ่มต้นมิได้ว่าพระองค์ทรงมีมาตั้งแต่เมื่อใด

หลักฐานจากقرอาน

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ

الحديد : من الآية ٣

ความว่า “พระองค์ทรงมีมาแต่เดิม และคงมีต่อไปอย่างถาวร ไม่มีที่สิ้นสุด”

(อัลอะฮฺดีด :- 3)

หลักฐานทางสติปัญญา

ทุกสรรพสิ่งที่ไม่มีมาแต่เดิม เป็นสิ่งที่มีจุดเริ่มต้น
 ทุกสิ่งที่มีจุดเริ่มต้น เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง
 ทุกสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นของใหม่
 ดังนั้นทุกสรรพสิ่งที่ไม่มีมาแต่เดิมเป็นของใหม่
 อัดลอสอยู่ไม่ได้เป็นของใหม่
 ดังนั้นอัดลอสจึงมีมาแต่เดิมไม่มีจุดเริ่มต้น

3. อัดลอสทรงถาวร กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัดลอส (สุบหานะฮฺวะตะฮฺวะ-
 ฏา) ทรงมีความมั่นคงถาวรตลอดไป โดยไม่มีจุดสิ้นสุด ดังที่พระองค์ได้ได้ตรัส

หลักฐานจากقرอ่าน

وَسِعَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

الرحمن : من الآية ٢٧

ความว่า “และหน้าพระผู้อภิบาลของตุเจ้านั้น ทรงมีความมั่นคงถาวรตลอดกาล พระ
 องค์ทรงยิ่งใหญ่และทรงเกียรติยิ่ง” (อรุเราะฮฺมาน : - 27)

หลักฐานทางสติปัญญา

ทุก ๆ ของใหม่มีการดับสูญ(ไม่ถาวร)
 อัดลอสไม่ใช่ของใหม่
 ดังนั้นอัดลอสจึงไม่ดับสูญ(ถาวร)

4. อัดลอสทรงต่างกับของใหม่ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระองค์ทรงมีคุณ
 ลักษณะที่แตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่หรือสิ่งที่ถูกสร้างทุกกรณี ดังที่พระองค์ได้ได้ตรัสใน
 قرอ่าน

หลักฐานจากقرอ่าน

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

الشورى : من الآية ١١

ความว่า “ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์” (อชชورى :-11)

หลักฐานทางสติปัญญา

หากอัลลอฮ์เป็นของใหม่ พระองค์ย่อมมีสภาพไม่ต่างจากของใหม่
อัลลอฮ์ไม่เป็นของใหม่
ดังนั้นอัลลอฮ์จึงไม่มีสภาพเหมือนของใหม่(ต่างจากของใหม่)

5. การศรัทธาเชื่อมั่นว่า พระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง กล่าวคือ การดำรงของพระองค์นั้น ไม่ต้องการผู้สร้างผู้ให้กำเนิดและพึ่งพาอาศัยสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น ดังที่พระองค์ ได้ตรัสใน
กุรอาน

หลักฐานจากกุรอาน

إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

العنكبوت : من الآية 6

ความว่า “แท้จริงองค์อัลลอฮ์ (สวหฺานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ไม่ทรงพึ่งพาอาศัยสรรพสิ่งทั้ง
หลายในโลก” (อัลอันกะบุต : -6)

หลักฐานทางสติปัญญา

ทุก ๆ ของใหม่ต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งอื่น
อัลลอฮ์ไม่เป็นของใหม่
ดังนั้นอัลลอฮ์จึงไม่พึ่งพาสิ่งใดทั้งสิ้น

6. อัลลอฮ์ทรงเอกะ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระองค์ทรงไม่มีสองทั้งขนาด
สภาพ(คุณลักษณะ) และอัฟอาด (การกระทำ)

หลักฐานจากกุรอาน

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا

الأنبياء : من الآية 22

ความว่า “หากในฟากฟ้าและแผ่นดิน มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากองค์อัลลอฮ์แล้วไซ้
แน่นอนฟากฟ้าและแผ่นดินจะต้องพินาศสิ้น” (อัลอันบิยาฮ์ : -22)

หลักฐานทางสติปัญญา

ข้อพิสูจน์ดังกล่าว คือ หากพระองค์ไม่มีองค์เดียว ก็ต้องมีหลายองค์ การมีหลายองค์ ทำให้พิภพจักรวาลมีขึ้น ไม่ได้ทั้งนี้ก็เพราะ

1. ถ้ามีความประสงค์ขัดแย้งกัน องค์หนึ่งสร้าง องค์หนึ่งทำลาย พิภพจักรวาลนี้ก็มีขึ้นมาไม่ได้ แต่พิภพจักรวาลมีมาแล้ว ดังนั้นพระองค์ต้องมีองค์เดียว

2. ถ้ามีความประสงค์ด้องกัน คือร่วมกันสร้างอำนาจในการสร้างก็ไม่สมบูรณ์ เพราะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของ ๆ ใหม่ เราได้ทราบมาแล้วว่าพระองค์ไม่ใช่ของใหม่ การที่ว่าพระองค์อาศัยซึ่งกันและกันนั้น ย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นพระเจ้าต้องมีองค์เดียว

7. อัถลอลฮฺทรงอาณูภาพ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัถลอลฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะอะฮฺ) ทรงมีพลังและอาณูภาพที่จะบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลาย ให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระองค์ได้ ดังพระองค์ได้ได้ตรัส

หลักฐานจากقرآن

إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَفِيْدٌ

البقرة : من الآية ٢٠

ความว่า “แท้จริงอัถลอลฮฺทรงมีอาณูภาพเหนือทุก ๆ สิ่ง” (อัลบะเกาะเราะฮฺ : -20)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัถลอลฮฺไม่ทรงอาณูภาพ แน่นอนสรรพสิ่งต่าง ๆ ไม่เกิดขึ้น

แต่สรรพสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นมาแล้ว

ดังนั้นอัถลอลฮฺทรงอาณูภาพ

8. อัถลอลฮฺทรงประสงค์ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัถลอลฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะฮฺ) ทรงประสงค์ในการบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายโดยไม่พั้งเผดถ หรือถูกบังคับ

หลักฐานจากقرآن

فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ

هود : من الآية ١٠٧

ความว่า “พระองค์ทรงกระทำตามที่พระองค์ทรงมีเจตนา” (ฮูด : -107)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัลลอฮ์ไม่ทรงประสงค์ แน่อนพระองค์ต้องไร้เจตนา เช่น หลงลืมหรือถูกบังคับ
หากเป็นเช่นนั้น สรรพสิ่งเกิดขึ้นไม่ได้
แต่สรรพสิ่งเกิดขึ้นมาแล้ว
ดังนั้นพระองค์ทรงมีเจตนา

9. อัลลอฮ์ทรงรอบรู้ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะอะลา) ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในที่ลับและเปิดเผย

หลักฐานจากقرอาน

وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

البقرة : من الآية ๒๓๑

ความว่า “ท่านทั้งหลายพึงทราบเถิดว่า แท้จริงองค์อัลลอฮ์ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง”
(อัลบะเกาะเราะฮ์ : -231)

หลักฐานทางสติปัญญา

ผู้ทรงอำนาจต้องมีความรอบรู้
อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอำนาจ
ดังนั้นอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้

10. อัลลอฮ์ทรงเป็น กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะอะลา) ทรงเป็นอยู่ชั่วนิรันดร์ พระองค์จะไม่ตายและไม่ดับสูญ

หลักฐานจากقرอาน

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ

الفرقان : من الآية ๐๘

ความว่า “ผู้เจ้าจงมอบหมายทุกสิ่งยังพระผู้ทรงเป็นอยู่ชั่วนิรันดร์”
(อัลฟรูกอน : -58)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัลลอฮ์ดับสูญ แน่อนสรรพตั้งยอมไม่เกิดขึ้นด้วยการบันดาลของพระองค์
แต่สรรพตั้งเกิดขึ้นจริงด้วยการบันดาลของพระองค์
ดังนั้นอัลลอฮ์ทรงไม่ดับสูญ

11. อัลลอฮ์ทรงได้ยิน กล่าวคือการศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะฮะอา-
ลา)ทรงได้ยินทุกสิ่งทุกอย่าง

หลักฐานจากภรรยาน

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

البقرة : من الآية 181

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ทรงได้ยินและทรงรอบรู้ยิ่ง” (อัลบะเกาะเราะฮะฮ์ : -181)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัลลอฮ์ไม่ทรงได้ยิน แน่อนพระองค์จะทรงมีลักษณะตกต่ำหรือบกพร่อง
การมีลักษณะตกต่ำหรือบกพร่องเป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮ์
ดังนั้นการไม่ทรงได้ยินจึงเป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮ์

12. อัลลอฮ์ทรงเห็น กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ (สุบหานะฮูวะตะฮะอาลา)
ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นที่ลับหรือเปิดเผย ดังพระองค์ได้ได้ครัต

หลักฐานจากภรรยาน

وَاللَّهُ بِصِرَاتِكُمْ خَبِيرٌ

الحجرات : من الآية 18

ความว่า “และอัลลอฮ์ทรงเห็นในสิ่งที่สุเจ้าปฏิบัติ” (อัลหุจรอต :- 18)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัลลอฮ์ไม่ทรงเห็น แน่อนพระองค์จะทรงมีลักษณะตกต่ำหรือบกพร่อง
การมีลักษณะตกต่ำหรือบกพร่องเป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮ์
ดังนั้น การไม่ทรงเห็นจึงเป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮ์

13. อัลลอฮฺทรงพูด กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ทรงพูด ดังพระองค์ได้ได้ตรัส
หลักฐานจากกุรอาน

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

النساء: من الآية 163

ความว่า “และอัลลอฮฺ ทรงได้ตรัสกับมุซาอย่างแท้จริง” (อันนิสาอ์ : -163)

หลักฐานทางสติปัญญา

ถ้าอัลลอฮฺไม่ทรงพูด(ใบ้) แน่แน่นอนพระองค์ทรงมีคุณลักษณะบกร่อง
การมีลักษณะตกคำหรือบกร่อง เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ
ดังนั้นอัลลอฮฺไม่ทรงพูด(ใบ้) เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ

สำหรับคุณลักษณะญาอิซ สำหรับอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) มีเพียงหนึ่งเดียว
เท่านั้น คือ การสร้างมูมกินหรือไม่สร้าง หมายถึง สภาวะก่อนการมีสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการมีหรือไม่มี
นั้น อยู่ในวิสัยที่จะเป็นไปได้ทั้งสองอย่าง เมื่อทุกสิ่งบังเกิดขึ้นมาแล้ว จะเรียกสิ่งนั้นว่ามีคุณ
(สิ่งที่ถูกสร้าง) ตัวอย่าง เช่น การประทานบิ๊จยัยยังชีหหรือ ไม่ประทานให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

วิธีการรู้จักอัลลอฮฺตามแนวคิดอะซาอิเราะฮฺนั้น มีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิมใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุสลิมจำนวนมากมีทัศนะว่า การศึกษา วิธีการรู้จักอัลลอฮฺตามแนวคิด
นี้ มีความจำเป็น หากผู้ใดไม่ศึกษาตามวิธีนี้ถือว่าเป็นบาป ผลของทัศนะดังกล่าวทำให้สังคมไม่
ทราบว่าจะมีอีกหลายวิธีที่จะทำให้รู้จักอัลลอฮฺ

ผู้วิจัยขอนำคำตอบของบาบอหะยีสเต็น สุราษฏร์ธานี เป็นผู้รู้ซึ่งอุลามาอ์ในชมรม
อุลามาอ์ฟาฏอนีย์คารุสสลาม และมุสลิมในประเทศไทยจำนวนมากให้ความเคารพนับถือและยอมรับ
ได้ตอบคำถามของชาวอำเภอจะนะ ผ่านนายอาซิส พิทักษ์คุมพล ประธานคณะกรรมการ
อิสลามประจำจังหวัดสงขลา ซึ่งได้เรียนถามท่านบาบอหะยีสเต็น สุราษฏร์ธานี ณ เมือง
เมกกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ต่อมา ชูบุง(สัมภาษณ์) 2 ก.พ. 44 ว่า “อิสลามมีทัศนะอย่างไร
สำหรับผู้ทีกล่าวว่า การเรียนคุณลักษณะของอัลลอฮฺ 13 หรือ 20 ประการนั้นไม่จำเป็นสำหรับ
มุสลิม?” บาบอหะยีสเต็น สุราษฏร์ธานี ตอบว่า “บุคคลใดไม่สามารถรู้จักอัลลอฮฺ นอกจาก
ด้วยวิธีการศึกษาตามแนวคิดอะซาอิเราะฮฺ (คุณลักษณะ 13 หรือ 20 ประการ) จากตำราในภาษาอาหรับ
ในประเทศไทยเท่านั้น บุคคลนั้นจำเป็นต้องศึกษาตามวิธีนี้ ในขณะที่เดียวกันบุคคลใดสามารถใน
การรู้จักอัลลอฮฺจากการศึกษากุรอาน หะดีษหรือตำราอื่น ๆ บุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องศึกษาตามวิธี

การศึกษาจากแนวคิดอะซาอิเราะฮฺ เพราะจุดประสงค์ของการเรียนรู้ คือ การรู้จักคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา)” หลังจากนั้น บาบอหะยีสฺเส็น สุราษฏร์ธานี ได้กำหนดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

ก. การศึกษาวิชาเตาฮีดนั้น จำเป็นเหนือมุสลิมทุกคน โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องศึกษาจากตำราที่กล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ 13 หรือ 20 ประการ

ข. จะต้องมีความบริสุทธิ์ใจในการศึกษาวิชาเตาฮีดหรือวิชาอื่น ๆ

ค. หากบุคคลหนึ่งบุคคลใดศึกษาคุณลักษณะ 13 หรือ 20 ประการ หรือวิชาอื่น ๆ เพื่อจะนำไปหักล้างกับอุลาม่าห์ต่าง ๆ หรือเป็นหัวหน้ากลุ่ม และเพื่อจะให้ได้รับการยกย่องจากมนุษย์ แน่อนบุคคลนั้นจะได้รับการลงโทษจากอัลลอฮฺ(สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ในโลกหน้า

3. ทศนคติอุลาม่าห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดชะลัฟและคอดัฟ

3.1 ความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดทั้งสอง มีมาตั้งแต่อดีต(หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม)

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า อุลาม่าห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 69.96 เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า ความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดทั้งสองมีมาตั้งแต่อดีต นับตั้งแต่มีแนวคิดคอดัฟเกิด ไม่ใช่เริ่มต้นอิสลาม ในขณะที่ผู้ไม่เห็นด้วย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 กับคำกล่าวที่ว่า ความแตกต่างทางความคิดมีมาตั้งแต่อดีต(เริ่มต้นอิสลาม) ดังนั้นอุลาม่าห์ทั้ง 24 คน มีความคิดสอดคล้องกันว่า ความแตกต่างทางความคิดมีมาตั้งแต่เริ่มมีแนวคิดคอดัฟ ซึ่งเกิดขึ้นในอดีตมานานมาแล้ว

3.2 แนวคิดทั้งสองมีจุดประสงค์ร่วมเหมือนกัน คือการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) จากการนำไปเปรียบเทียบให้เสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง

จากการศึกษาพบว่า อุลาม่าห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 85.19 เห็นด้วยกับข้อความข้างต้น เพราะไม่มีแนวคิดใดไม่ว่าจะเป็นชะลัฟหรือคอดัฟที่กล่าวว่า อัลลอฮฺ(สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ทรงเหมือนกับสรรพสิ่ง เพราะการกล่าวเช่นนั้นเป็นการปฏิเสธโอองการของพระองค์

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

الشورى : من الآية 11

ความว่า “ไม่มีสิ่งใด เสมอเหมือนพระองค์” (อฺซุรฺอ : -11)

3.3 จุดต่างของแนวคิดทั้งสอง คือ สะถ์ฟไม่มีการตีความโองการและหะดีษศิฟาด ซึ่งมีความหมายเป็นนัย ในขณะที่คอถ์ฟมีการตีความโองการและหะดีษดังกล่าวเพื่อขจัดความเป็นนัย

จากการศึกษาพบว่า อุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 70.73 เห็นด้วยกับข้อความข้างต้น และไม่เห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 แต่เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของผู้ไม่เห็นด้วยนั้น ปรากฏว่าทุกคนยอมรับว่า นั่นคือจุดต่าง แต่เขาไม่เห็นด้วยที่จะให้มีจุดต่างดังกล่าว

จากคำถามสามข้อดังกล่าว ผู้วิจัยมีทัศนะว่า ความแตกต่างระหว่างแนวคิดสะถ์ฟและคอถ์ฟ มีมาตั้งแต่อดีต(หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม) ซึ่งแนวคิดทั้งสองมีจุดประสงค์ร่วมเหมือนกัน คือ การให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ จากการนำไปเปรียบเทียบให้เสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง เช่น อัลลอฮฺทรงอติตวารี(ประทับ)บนบัลลังก์ มือของอัลลอฮฺอยู่เหนือมือของมนุษย์ ทุกสรรพสิ่งเสื่อมสลาย ยกเว้นหน้าของอัลลอฮฺ เป็นต้น ทั้งสองแนวคิดปฏิเสธการประทับ มือ หน้าของอัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ว่าเหมือนกับการประทับ มือ หน้าของสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหมด ในขณะที่จุดต่างระหว่างแนวคิดทั้งสองนั้น สะถ์ฟจะอธิบายความหมายตามที่ปรากฏ โดยไม่มีการตีความโองการหรือหะดีษศิฟาด หลังจากนั้นสะถ์ฟจะตีฟวิด (มอบหมาย) เช่น สะถ์ฟจะศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงประทับ มีมือ มีหน้า เป็นต้น หลังจากนั้นสะถ์ฟจะตีฟวิด(มอบหมาย) สภาพที่แท้จริงของคุณลักษณะดังกล่าวให้กับอัลลอฮฺ โดยกล่าวว่า สภาพของการประทับ มือและหน้าเป็นเช่นไรนั้น ไม่มีใครรู้ นอกจากอัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) องค์เดียวเท่านั้น ในขณะที่คอถ์ฟจะตีความโองการและหะดีษศิฟาด เช่น การประทับ หมายถึง ปกครอง มือ หมายถึง ความสามารถ และหน้า หมายถึง ฆาด (ฮาดมัน) ของอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา)

ทัศนะของผู้วิจัยข้างต้น สอดคล้องกับทัศนะของอิหม่ามอัลฆะมาลีย (al-Ghazali, n.d. : 52-53) อัลฟักร อัรฺรอซีย (al-Fakr al-Razi, n.d. : 14/101-117) อัลคุรฎูบีย (al-Qurtubi, 1999อาลิอิมรอน : 12/114) อันนะวะวีย, อัลบันนา (ศ.ศ.1311-1368) (al-Banna, 412-417) และ มะหฺ มุด มุฮัมมัดคิฎอบ อัลศุบกี (สีนชีฟ ศ.ศ.1352) (Muhammad Khitab al-Subki, 1979 : 5-6)

3.4 ความแตกต่างระหว่างแนวคิดทั้งสองเกิดขึ้นจากอุลามาย์เข้าใจตัวบทต่างกัน

ผู้วิจัยพบว่า อุลามาย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 70.07 เห็นด้วยกับข้อความข้างต้น และไม่เห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 โดยผู้ที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า อันเนื่องมาจากอุลามาย์เข้าใจตัวบทในอายะฮฺที่ 7 ในสุเราะฮฺอาลิอิมรอน ต่างกัน กล่าวคือ อุลามาย์กลุ่มหนึ่งมีทัศนะว่าอัลลอฮฺเท่านั้นรู้การตีความ อุลามาย์อีกกลุ่มหนึ่งมีทัศนะว่าบรรดาผู้เชื่อวชาฎก็สามารรู้การตีความเช่นกัน ดังนั้นอุลามาย์จึงตีความ โองการและหะดีษศิฟาด ซึ่งมีความหมายเป็นนัยทั้งหมด ในขณะที่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่าอุลามาย์มิได้เข้าใจ

ด้วยแตกต่างกันแต่ต่างกันในการนำเสนอความหมายจากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีทัศนะว่า เมื่ออุลามาร์เข้าใจด้วยแตกต่างกัน ดังนั้นจึงนำเสนอความหมายต่างกันด้วย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเหตุผลของผู้ที่เห็นด้วยก็ถูกคือ อุลามาร์เข้าใจด้วยแตกต่างกันในการให้ความหมาย และ ไม่เห็นด้วยก็ถูก เมื่อพิจารณาแนวทางการให้ความหมายของด้วยบท

3.5 ความแตกต่างทางความคิดระหว่างทั้งสองเป็นเรื่องปลีกย่อยของศาสนา

ผู้วิจัยพบว่า อุลามาร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการอธิบายอายะฮ์ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 ไม่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว ในขณะที่มีผู้เห็นด้วยจำนวนใกล้เคียงกันคือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 และไม่ตอบ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 14.82

เมื่อพิจารณาถึงคำตอบของอุลามาร์จะเห็นได้ว่าประเด็นนี้เป็นคำตอบที่ใกล้เคียงกันมาก ผู้วิจัยพบว่าเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักศรัทธาใหม่เป็นเรื่องปลีกย่อยของศาสนา ซึ่งต่างจากวิชานิติศาสตร์อิสลาม ในขณะที่ผู้ที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า ความแตกต่างระหว่างแนวคิดทั้งสองเป็นความแตกต่างในแง่วิชาการ ซึ่งทั้งสองแนวคิดมีความคิดตรงกันในเรื่องหลักใหญ่ ๆ ของหลักศรัทธา ส่วนที่แตกต่างกันนี้ ถือว่าเป็นเรื่องปลีกย่อยเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลผู้ไม่ตอบนั้น จะพบว่าผู้ไม่ตอบไม่กล้าตอบ เพราะกลัวผิดคือเรื่องหลักศรัทธาซึ่งในหลักใหญ่ ๆ นั้น ไม่ถือว่าเป็นเรื่องปลีกย่อย

จากทัศนะของอุลามาร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว ผู้วิจัยมีทัศนะเห็นด้วยกับทัศนะของผู้ที่เห็นด้วยอันเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

3.5.1 หลักศรัทธาในหลักใหญ่ ๆ ซึ่งมีหลักฐานบูรานชัดเจน และหะดีษชัดเจนนั้น ไม่ถือว่าเป็นเรื่องปลีกย่อย ทุกคนจะต้องศรัทธาตรงกัน เช่น หลักศรัทธา 6 ประการ การศรัทธาคือโอองการบูรานทุกตัวอักษร เป็นต้น

3.5.2 เรื่องปลีกย่อยในรายละเอียดของหลักศรัทธามีมากมาย เช่น รายละเอียดปลีกย่อยของหลักศรัทธา 6 ประการ รายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความหมายบูรานและความแตกต่างทางความคิดในการอธิบายความหมาย โอองการและหะดีษศิฟาคที่มีความหมายเป็นนัยนั้น เป็นความแตกต่างทางความคิดในแง่วิชาการ ซึ่งถือเป็นเรื่องปลีกย่อยในหลักศรัทธา ถึงแม้ว่าทุกคนจะต้องเลือกแนวคิดหนึ่งเพื่อยึดมั่นก็ตาม ในที่นี้ขอนำทัศนะนักวิชาการร่วมสมัยชาวอียิปต์ท่านมุฮัมมัด อับดุลหะลิม ฮามิด (Abd al-Halim Hamid, 1988 : 135-136)กล่าวไว้ที่น่าฟังว่า

“ถ้าหับอะฮฺลุลอะฮฺลฺ เมื่อกล่าวถึงหลัก อุดมคติแล้ว พวกเขาจะให้เกียรติและยกย่องวิชานี้ และถือว่ายู่ในสถานะอันสูงส่งในศาสนาอิสลาม และทุก ๆ ปัญหาในอะกีดะฮฺ มิได้หมายความว่าไม่มีเฉพาะแต่เรื่องหลักอย่างเดียว แต่ยังมีเรื่องปลีกย่อยด้วย

เช่นเดียวกันเมื่อกล่าวถึง ปัญหาในด้านหลักปฏิบัติ (ในที่นี้หมายถึงวิชาฟิกฮฺ) พวกเขาก็มิได้หมายความว่าทุก ๆ ปัญหาในวิชานี้ จะไม่มีเรื่องหลัก (ที่ไม่สามารถมีความคิดเห็นแตกต่างกัน)

ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ในหลักอะกีดะฮฺและฟิกฮฺ จึงมีทั้งเรื่องหลักและเรื่องละเอียด ซึ่งเป็นเรื่องปลีกย่อย นี่คือนิยามของอุลามาอ์สมัยสะลัฟยุคก่อน (ขอให้อัลลอฮฺประทานความเมตตาด้วยเถิด)

นี่คือทฤษฎีที่ละเอียดและดี มัซฮับอะฮฺลุลอะฮฺลฺได้ยืนหยัดบนพื้นฐานแนวทางสายกลางและระมัดระวังในการกล่าวหาผู้อื่นว่า กัฟิร และ หลงทาง

ศาสนาอิสลามนั้นยิ่งใหญ่และมั่นคง จะไม่โจมตีผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ทางด้านอะกีดะฮฺอย่างง่าย ๆ โดยปราศจากการพิจารณาหรือไตร่ตรอง

แนวคิดสะลัฟจะไตร่ตรองเรื่องต่าง ๆ ก่อนจะตัดสินอย่างยุติธรรม ในขณะที่แนวคิดที่บิดอะฮฺ(อุตริกรรม) จะไม่ไตร่ตรองอย่างละเอียด แต่จะโจมตีผู้ที่มีความคิดที่แตกต่างกันอย่างง่าย ๆ ตกเป็นกาฟิร และ หลงทาง”

4. ทศนคติอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับความแตกแยกในสังคม อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดระหว่างสะลัฟและค่อลัฟ

จากการศึกษาพบว่า ความแตกแยกที่เกิดขึ้นในชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น พบว่าน่าจะมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างทางความคิดระหว่างอุลามาอ์ต่าง ๆ ของโลกอิสลาม นำไปสู่ความแตกต่างทางความคิดระหว่างอุลามาอ์ในจังหวัดได้ ซึ่งอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 81.40 เห็นด้วยกับข้อความนี้ เพราะอุลามาอ์แต่ละคนได้รับการศึกษาจากสถานที่และ ครูผู้ถ่ายทอดความรู้ที่ต่างกันไป หรือหนังสืออ้างอิงของอุลามาอ์ในโลกอิสลามที่ต่างกัน ซึ่งอุลามาอ์ในอดีตของโลกอิสลามก็มีความคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องนี้มานานแล้ว อันเป็นสาเหตุนำไปสู่ความแตกแยกในสังคม เมื่อสังคมไม่เข้าใจหลักการดำเนินชีวิตและการเคารพสิทธิการแสดงความคิดเห็น

2. วิธีการสอนของผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องดังกล่าวนั้น พบว่าอุทมาธ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 81.40 ยอมรับว่าการสอนเพียงแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งในยุคปัจจุบัน จะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติไม่ดี และไม่ยอมรับต่ออีกแนวคิดหนึ่ง หากบุคคลดังกล่าวได้รับความรู้จากอีกแนวคิดหนึ่งอย่างผิวเผิน

3. การไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดระหว่างกัน และวิพากษ์ซึ่งกันและกันในหัวข้อนี้พบว่า อุทมาธ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 85.48 เห็นด้วยว่าการไม่ยอมรับและวิพากษ์ซึ่งกันและกัน เป็นสาเหตุสำคัญสู่ความแตกแยกในสังคม

เมื่อพิจารณาตามสาเหตุดังกล่าว จะพบว่า ความแตกแยกเริ่มมีขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาจากความแตกต่างทางความคิดของอุทมาธ์โลกอิสลาม สู่ความแตกต่างทางความคิดของอุทมาธ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาแนวคิดของอุทมาธ์เหล่านั้น อุทมาธ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อได้รับความรู้ก็จะสอนตามที่ตนได้ศึกษามา ซึ่งอุทมาธ์คนใดหากเข้าใจถึงธรรมชาติของความแตกต่างทางความคิด จะไม่มีปัญหาความแตกแยกในสังคม แต่มีอุทมาธ์บางท่านไม่เข้าใจปัญหานี้ ยึดติดกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง จะทำการสอนเฉพาะแนวคิดที่ตนยึดถือเท่านั้น จะพัฒนาสู่การไม่ยอมรับซึ่งกันและกันและนำไปสู่การวิพากษ์ในที่สุด เมื่อมีการวิพากษ์กัน ทำให้เกิดมีพรรคพวกสนับสนุน จนนำไปสู่ความแตกแยกในสังคม แต่นี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ทำให้สังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกแยก ยังมีอีกหลายสาเหตุที่ทำให้ปัญหานี้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เช่น ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องพิธีกรรมและการเมืองเข้าปะปนด้วย

5. วิธีการแก้ปัญหาความแตกแยก

จากการศึกษาพบว่าอุลามาอีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 เห็นด้วยว่า ความแตกแยกในสังคมอันเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าว ยังมีแนวทางแก้ไข มีเพียง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ไม่ตอบ เนื่องมาจากไม่แน่ใจว่ามีแนวทางแก้ไขปัญหาและผู้วิจัยขอนำวิธีการแก้ปัญหามาอภิปราย ดังต่อไปนี้ ถึงแม้บางท่านมีทัศนะว่ากลับเป็นเรื่องยาก

1. การกลับไปหาقرอ่านและหะดีษ

การแก้ปัญหาทุกอย่างในอิสลาม ถือว่าจะต้องไปหาقرอ่านและหะดีษ อันเนื่องมาจากเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะอะลา)ได้ตรัสว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي
الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ
تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

النساء: ๕๙

ความว่า “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเชื่อฟังอัลลอฮฺและเชื่อฟังเราะสูลเถิด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใด ก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮฺและเราะสูล หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันสุดท้าย นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่ง และเป็น การกลับไป ที่สวยงามยิ่ง” (อันนิสาฮ์ : 59)

การกลับไปหาقرอ่านและหะดีษ เป็นสิ่งที่ดี และควรสนับสนุนแต่การที่จะเข้าใจ قرอ่านและหะดีษก็ไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยมีทัศนะว่า ผู้ที่สามารถอธิบายقرอ่านและหะดีษ ได้ด้วยตนเองนั้นจะต้องมีความรู้ในสาขาวิชาดังต่อไปนี้

1. วิชาอุลุมุลقرอ่าน (ศาสตร์พิจารณาقرอ่าน) อุลุมุลหะดีษ (ศาสตร์พิจารณาหะดีษ)
2. วิชาอรรถาธิบายقرอ่านและอรรถาธิบายหะดีษ
3. วิชาภาษาอาหรับและหลักภาษาอาหรับ

แต่หากเขาไม่มีความสามารถจำเป็นที่จะต้องถามผู้รู้ที่มีความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยไม่ยึดติดกับตัวบุคคล แต่จะต้องยึดตามหลักฐานการนำเสนอ เพราะอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ได้ตรัสไว้ในقرอ่านว่า

فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

الأنبياء : من الآية 7

ความว่า “ ดั่งนั้นท่านทั้งหลายจงถามผู้รู้ หากท่านทั้งหลายไม่รู้” (อัลอัมบิยาฮ์ :-7)
จากจุดนี้ ทำให้ดูตามาฮ์ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว มีความสามารถในการเข้าใจด้วยบทที่
ต่างกัน จึงเป็นสาเหตุสำคัญในความแตกต่างทางความคิดเห็น

2. การกลับไปศึกษาแนวทางของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในสามศตวรรษแรกของ
อิสลาม เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าแนวทางของคนเหล่านั้นเป็นอย่างไร

การกลับไปศึกษาแนวทางของบุคคลเหล่านั้นเป็นสิ่งที่สมควร และสอดคล้องกับ
หะดีษ ของนบีมุฮัมมัด (คือลัดกลดอสูอะลัยฮิวะสัลลัม) ซึ่งทรงรับรองไว้

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم . خير امتي قرني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم.
رواه البخاري

ความว่า “ประชาชาติที่ดีที่สุด คือ (ประชาชาติซึ่งมีชีวิตอยู่ใน)ศตวรรษของฉัน และ
บรรดาผู้ต่อจากฉัน แล้วบรรดาผู้ที่ต่อจากเขาเหล่านั้นแล้วบรรดาผู้ที่ต่อจากเขาเหล่านั้น” (บันทึก
โดย al-Bukhari ใน Kitab Fadhail al-Sahabah, Bab Fadhail Ashab al-Nabi หมายเลข 3650, n.d.
: 3/71) และท่านนบีมุฮัมมัดได้กำชับแก่ประชาชาติของท่านอีกว่า

قال الرسول الله صلى الله عليه وسلم ... فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء المهديين الراشدين
رواه ابن ماجه

ความว่า ท่านทั้งหลายจงปฏิบัติตามแนวทางของฉันและของเคาะลีฟะฮ์อัครอริศดีน
ผู้ได้รับการชี้นำ บันทึกโดย อิบน์มะญะฮ์ ใน Kitab al-Sunnah Bab Itbaa Sunnah al-Khulafaa
al-Rashidin al-Mahdiyyin หมายเลข 42 (al-Sanadi , 1997 :1/31)

ดั่งที่ท่านนบีมุฮัมมัดได้กล่าวว่

عن انس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه. رواه مسلم

ความว่า “จากท่านอนิส บิน มาลิก กล่าวว่าท่านเราะฮ์ตุ ทรงตรัสว่า ความศรัทธาของผู้หนึ่งผู้ใด ยังไม่สมบูรณ์ คราบใดที่เขายังไม่รักพี่น้องของเขาเสมือนกับรักตัวเอง” บันทึกโดยมุสลิมในKitab al-Iman Bab al-Dalil ala an min Khisal al-Iman an Yuhib li Akhihi al-Muslim ma Yuhib li Nafsih mim al-Khair หมายเลข 71

4. จัดให้มีการประชุม เพื่อปรึกษาหารือระหว่างอุลามาฮ์ ถึงแม้จะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน

การจัดให้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ นั้น ถือว่าสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหา ดังที่อัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ได้ตรัส

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ
الشورى : من الآية ٣٨

ความว่า “และบรรดาผู้ตอบสนองต่อองค์อภิบาลของพวกเขาทั้งหลายและดำรงการละหมาด อีกทั้งการทำงานของพวกเขามีการประชุมระหว่างพวกเขาทั้งหลาย”(อีซฮุรอ : -38)

การประชุมกันนั้น จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งบางครั้งการพูดถึงความแตกต่างทางความคิด แน่อนจะต้องมีการนำหลักฐานทางศาสนามาหักล้างกันอย่างแน่อน และทั้งสองฝ่ายมีจุดหมายเดียวกัน คือเรียกร้องสู่อัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ดังนั้น อัลลอฮฺจึงได้กำหนดวิธีการพูดคุยไว้ว่า

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَحَدِّ لَّهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
النحل : من الآية ١٢٥

ความว่า “จงเรียกร้องไปสู่แนวทางแห่งองค์อภิบาลของเจ้า ด้วยวิททยปัญญา และตักเตือน และจงตอบโต้พวกเขาด้วยการใช้หลักการที่ดีที่สุด” (อันนะหฺลุ : -125)

5. จัดตั้งองค์กรหรือใช้องค์กรที่มีอยู่แล้ว เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางความคิดเห็น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

อัลลอฮฺ(สุบฮานะฮฺวะอะอะลา)สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อเรียกร้องสู่ความดี และละเว้นความชั่ว

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

آل عمران : 104

ความว่า “และจงให้มีจากพวกเจ้า ซึ่งประชาชาติกลุ่มหนึ่งที่ทำหน้าที่เรียกร้องไปสู่ความดีงาม และใช้ในการกระทำแต่ความดี และห้ามจากความชั่ว และพวกเหล่านั้น ล้วนเป็นผู้ได้ประสบชัยชนะ” (อาลิอิมรอน :104)

6. พัฒนาและส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวิชาการด้านสามัญให้กับสังคมมากที่สุด

7. การยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างอุลามาอ์ และแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม

จากการศึกษาทัศนคติอุลามาอ์ในอดีต เกี่ยวกับการอธิบายโครงการกูรอ่านและหะดีษศิฟาดันั้น อุลามาอ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกเป็นสองแนวคิด คือแนวคิดสะลัฟและคอลัฟ แต่ละแนวคิดมีเหตุผลทางศาสนาสนับสนุน เหตุการณ์ดังกล่าวได้พัฒนาสู่การไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดระหว่างกัน และนำไปสู่การวิภาษแนวคิดตรงกันข้าม ซึ่งเป็นเหตุนำสู่การแตกแยกในสังคม

เมื่อความแตกต่างยังคงอยู่อย่างนี้ตลอดไป ถึงที่ลึที่สุดสำหรับสังคม เพื่อป้องกันความแตกแยก คือการยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่วิภาษซึ่งกันและกัน และไม่มียึดถือกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแก้ปัญหาความแตกแยกของอิหม่ามหะสัน อัลบันนา (ค.ศ.1906-1949) ที่นำเสนอต่อสังคมอียิปต์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งกำลังเผชิญความแตกแยกของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งผู้วิชัยมีทัศนะว่า น่าจะนำมาใช้ในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

อิหม่ามอะฮ์มัด อัลบันนา (al-Banna, 1992 : 26) กล่าวว่า “การที่จะสอนให้ทุกคนมีความคิดเห็นเดียวกันหมดในเรื่องปลีกย่อยเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน ดังนั้นเราควรร่วมมือในสิ่งที่เราเห็นด้วย และขออนุญาตไม่ขอร่วมมือในสิ่งที่เรามีความคิดเห็นที่แตกต่าง และมั่นใจว่าความแตกต่างจะทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันขาดสะบั้นลง” หากเป็นเช่นนี้ แน่แน่นอนจะสอดคล้องกับผลการศึกษาจากตาราง 54 ซึ่งอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 70.37 เห็นด้วยว่า ความแตกต่างทางความคิดนี้ จะอยู่คู่สังคมตลอดไป เพราะอุลามาอ์ต่าง ๆ ของโลก มีความคิดเห็นแตกต่างกันตั้งแต่อดีต และอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 85.18 เห็นด้วยว่า ความแตกต่างแต่ไม่แตกแยกในเรื่องนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

สิ่งที่ค้นพบและบทสรุปจากการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นอกจากสรุปผลและการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวแล้ว มีสิ่งที่ค้นพบและบทสรุปที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. โองการและหะดีษศิฟาดหลายโองการที่มีความหมายเป็นนัย ตัวอย่างโองการกุรอาน
โองการที่หนึ่ง

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ

طه : ๕

ความว่า “อัลลอฮ์ผู้ทรงเมตตาทรงประทับบนบัลลังก์” (ฎอฮา :- 5)

โองการที่สอง

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

الحديد : من الآية ๔

ความว่า “และพระองค์ทรงอยู่พร้อมกับท่านทั้งหลายไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ ที่ใด”

(อัลอะหฺคิด :- 4)

โองการที่สาม

يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

الفتح: من الآية ١٠

ความว่า “มือของอัลลอฮ์ทรงอยู่เหนือมือพวกเขาทั้งหลาย” (อัลฟัตหฺ : -10)

โองการที่สี่

خَلَقْتُ بِيَدَيَّ

ص : من الآية ٧٥

ความว่า “ข้ามันดาลเขาด้วยสองมือของข้าเอง” (ศอด : -75)

โองการที่ห้า

وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

الرحمن : من الآية ٢٧

ความว่า “และหน้าผู้อภิบาลของเจ้า ผู้ทรงเกรียงไกรและทรงเกียรติ นั้นจะทรงเป็นอมตะ” (อิรเราะฮฺมาน : -27)

โองการที่หก

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

القصاص : من الآية ٨٨

ความว่า “ทุกสรรพสิ่งเสื่อมสลาย ยกเว้นหน้าของพระองค์” (อัลเกาะศอศ : -88)

ตัวอย่างหะดีษ

หะดีษที่หนึ่ง

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم, إن قلوب بني آدم كلها بين أصبعين من أصابع الرحمن
رواه مسلم

ความว่า “แท้จริงหัวใจของมนุษย์อยู่ระหว่างสองนิ้วของอัลลอฮ์ผู้ทรงเมตตา” (บันทึก
โดย Muslim ใน Kitab al-Qadri, Bab Tasrib al-Lah al-Kulub Kaif Yashaa หมายเลข 2654, 1995 :
1623)

หะดีษที่สอง

عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال , ينزل ربنا تبارك وتعالى , حين يبقي
ثلاث الليل الآخر , كل الليلة فيقول من يسألني فأعطيه من يدعوني فاستجب له , من
يستغفرنى فأغفر له . رواه ابن ماجه .

ความว่า “เศษสองส่วนสามช่วงท้ายของทุกคืน อัลลอฮ์จะทรงลงมา และพระองค์จะ
ได้ตรัสว่า “ใครขอข้า ข้าจะประทานแก่เขา ใครขอพรข้า ข้าจะตอบรับเขา ใครขออภัยข้า ข้าจะให้
อภัยเขา” (บันทึก โดย Ibn Majah ใน Sunan Ibn Majah, Bab Majaa fi Ain Saat al-Lail Afdhal
หมายเลข 1366, n.d. : 1/ 435)

2. ผู้ที่มีความเข้าใจโครงการและหะดีษศิฟาด แบ่งออกเป็นห้ากลุ่ม

กลุ่มที่หนึ่ง คือ มุญตสิมะฮฺ กลุ่มที่ศรัทธาว่า อัลลอฮ์มีรูปร่างและคุณลักษณะเหมือนกับ
มนุษย์หรือสรรพสิ่ง

กลุ่มที่สอง คือ มุอัฎฎิละฮฺ กลุ่มที่ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงต่อโองการและหะดีษศิฟาดและคุณลักษณะอื่นๆ ของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) เช่น ปฏิเสธว่าอัลลอฮฺไม่ทรงพูด ไม่ได้ยิน ไม่เห็น ไม่อิตติวอา์บนบัลลังก์ เป็นต้น เพราะการพูด การได้ยิน การเห็นและการอิตติวอา์เป็นคุณลักษณะที่จะต้องอยู่คู่กับสิ่งที่มีร่างกายนี้ องค์ประกอบ แต่อัลลอฮฺมิได้มีร่างกาย ดังนั้น อัลลอฮฺจึงไม่ทรงพูด ไม่ทรงได้ยิน ไม่ทรงเห็นและอิตติวอา์ เป็นต้น

กลุ่มที่สาม แนวคิดสะลัฟ คือ ศรัทธาโองการและหะดีษศิฟาด ตามความหมายที่ปรากฏ โดยไม่มีการตีความเป็นอย่างอื่น ตามที่อัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) ทรงระบุ พร้อมกับดันซีฮฺ คุณลักษณะของอัลลอฮฺจากการเสมอเหมือนกับสรรพสิ่งและจะต้องมีการตีฟวิค กล่าวคือ มอบหมายความรู้ในความหมายที่แท้จริงของโองการและหะดีษดังกล่าวให้กับอัลลอฮฺ

กลุ่มที่สี่ แนวคิดคอดัฟ ซึ่งศรัทธาโองการและหะดีษศิฟาดที่มีความหมายเป็นนัยว่ามาจากอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) และนบีมุฮัมมัด (คือลัดัลลอฮฺฮุอะดัยฮฺวะซัลลัม) พร้อมกับจะต้องดันซีฮฺ (ให้ความบริสุทธิ์) คุณลักษณะของอัลลอฮฺ (ศุบหานะฮฺวะตะฮฺอาลา) จากการนำไปเปรียบเทียบให้เสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง แต่เป็นอย่างอื่นตามหลักเกณฑ์ทางภาษา

กลุ่มที่ห้า มุเฟาวิฎฎะฮฺ คือแนวทางแห่งการมอบหมายต่ออัลลอฮฺในเรื่องคุณลักษณะต่างๆ โดยไม่มีการให้ความหมายใดๆ ทั้งสิ้น

สำหรับกลุ่มที่หนึ่งและสองนั้น ผู้วิจัยมีทัศนะว่าค้านกับหลักการยึดมั่นของศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน ส่วนกลุ่มสามและสี่ อยู่ในกรอบของหลักยึดมั่นทางศาสนาอิสลามอยู่ เพียงแตกต่างกันในแง่ของการนำเสนอภายใต้หลักใหญ่เดียวกันและกลุ่มที่ห้าจะมีแนวคิดคล้ายกับแนวคิดสะลัฟ แต่หากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่าแตกต่างกัน กล่าวคือสะลัฟจะให้ความหมายและศรัทธาในความหมายก่อนที่จะมอบความรู้ที่แท้จริงแก่อัลลอฮฺในขณะที่มุเฟาวิฎฎะฮฺไม่เคาะต้องในการให้ความหมายใดๆ ทั้งสิ้น บอกเพียงแต่ว่า อัลลอฮฺทรงรู้ในคุณลักษณะดังกล่าวเท่านั้น

3. จุดร่วมและจุดต่างระหว่างแนวคิดสะถัฟและคอลลัฟ

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดสะถัฟและคอลลัฟมีจุดร่วมและจุดต่างดังต่อไปนี้

3.1 จุดร่วม

หนึ่ง : ทั้งสองแนวคิดต่างศรัทธาต่อโองการและหะดิษศิฟาด ที่มีความหมายเป็นนัยทุกโองการและหะดิษว่ามาจากอัลลอฮฺ(สุบหานะฮฺวะตะอะลา) และเราะฮฺตุล(คือลัทธิลัทธิอะลัษษะฮฺวะฮฺลัฟ)

สอง : ทั้งสองแนวคิดตันซิช (ให้ความบริสุทธิ์) คุณลักษณะของอัลลอฮฺจากการนำไปเปรียบเทียบให้เสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง หรือสรรพสิ่งทั้งมวล

เช่น อัลลอฮฺทรงอิสติวอา (ประทับ) บนบัลลังก์ มือของอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือมือของมนุษย์ ทุกสรรพสิ่งเสื่อมสลาย ยกเว้นหน้าของอัลลอฮฺ เป็นต้น ทั้งสองแนวคิดปฏิเสธการประทับ มือและหน้าของอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ว่าเหมือนกับการประทับ พระหัตถ์ (มือ) พระพักตร์ (หน้า) ของกษัตริย์หรือมนุษย์ หรือสิ่งที่ถูกสร้างทั้งมวล

3.2 จุดต่างระหว่างสองแนวคิด

จุดต่างระหว่างสองแนวคิด คือ แนวคิดสะถัฟจะอธิบายตามความหมายที่ปรากฏและตัฟวีค (มอบหมาย) ความรู้ที่แท้จริงของคำดังกล่าวให้กับอัลลอฮฺ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) เช่น

แนวคิดสะถัฟจะกล่าวว่า "อิสติวอา หมายถึง อิสติวอา จะไม่ตีความเป็นอย่างอื่น แต่สภาพเป็นจริงอย่างไรไม่มีใครรู้"

ในขณะที่คอลลัฟ จะตีความโองการและหะดิษเกี่ยวกับศิฟาด เช่น อัลลอฮฺทรงอิสติวอา (ประทับ) ในที่นี้หมายถึง การปกครอง

4. ทศนคดิอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกคนเห็นด้วยกับแนวคิดสะถัฟของกัลยาณชนมุสลิมซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม และเพียงแต่มีความคิดที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับแนวคิดสะถัฟของอุลามาอ์ยุคหลังสามศตวรรษแรกของอิสลามที่ได้นำเสนอ

5. ทศนคดิอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดคอลลัฟ

จากการศึกษาพบว่าอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับแนวคิดคอลลัฟ (เห็นด้วยในที่นี้ไม่ได้หมายความว่านำมายึดถือ เพราะผู้วิจัยไม่ได้สำรวจการยึดถือของกลุ่มตัวอย่าง)

6. ทักษะคิดอุปมาอุปไมยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับความแตกต่างทางความคิดระหว่างแนวคิดระดับ และคอลัฟ

จากการศึกษาพบว่า อุปมาอุปไมยในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นดังนี้

6.1 ความแตกต่างทางความคิดมีสาเหตุมาจาก ความแตกต่างทางความคิดของอุปมาอุปไมยในโลกอิสลามในอดีต หลังจากมีการนำสติปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายโองการและหะดีษ ศิพาคที่มีความหมายเป็นนัย

6.2 ความแตกต่างทางความคิดเป็นความแตกต่างด้านวิชาการและเป็นความแตกต่างในการนำเสนอและอธิบายตัวบทพระอานและหะดีษ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของบทบัญญัติอิสลาม แต่ความแตกต่างทางความคิดในด้านหลักศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นหลักยึดมั่นของมุสลิมนั้น อุปมาอุปไมยบางท่านถือว่า ความแตกต่างนี้มีใช่เป็นเรื่องปลีกย่อยของหลักศรัทธา ในขณะที่อุปมาอุปไมยบางท่านมีทัศนะว่าเป็นเรื่องปลีกย่อยของหลักศรัทธา

7. อุปมาอุปไมยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เห็นด้วยกับความแตกต่างทางความคิดอันนำไปสู่ความแตกแยกในการอยู่ร่วมกันทางสังคมและความเป็นภราดรภาพของมุสลิม ซึ่งสาเหตุหลักคือ การไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและวิชาซึ่งกันและกัน

8. อุปมาอุปไมยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทัศนะว่าความแตกแยกในสังคมมุสลิมนั้นมีแนวทางแก้ไข โดยตั้งอยู่บนหลักการยอมรับความแตกต่างทางความคิดและแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หรือแตกต่างแต่ไม่แตกแยก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างแนวคิดระดับ และคอลัฟ และแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างในสังคม ครูผู้สอนวิชาหลักศรัทธา น่าจะพิจารณาวิธีสอนวิชาหลักศรัทธาให้นำไปสู่จุดหมายดังกล่าวเพราะจุดหมายดังกล่าวนำไปสู่ความเป็นเอกภาพ และปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพี่น้องกัน ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่กว่า สำหรับการสอนวิชาอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน トラบโดที่ยังคงอยู่ภายใต้หลักการใหญ่ ๆ ของศาสนา

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความแตกแยกในสังคม อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิด ระหว่างแนวคิดทั้งสองนั้น ยังมีแนวทางแก้ไข ควรให้สำนักจุฬาราชมนตรี หรือ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมที่มีกฎหมายรองรับจัดประชุม อบรมและสัมมนา เพื่อหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยเชิญอุลาม่าห์ที่ได้รับการยอมรับของ แต่ละจังหวัดของทั้งสองฝ่ายร่วมกับนักวิชาการจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามระดับอุดมศึกษา และหากสามารถเชิญอุลาม่าห์ของโลกอิสลามในยุคปัจจุบันที่มีความเชี่ยวชาญด้านสาขาวิชาหลัก ศรัทธา และมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาสังคม จะยังประโยชน์ต่อการจัดประชุมสัมมนาเป็น อย่างยิ่ง

3. จากผลการวิจัยพบว่า การไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างแนวคิดฮะลัฟ และคอลลัฟ และนำมาวิพากษ์ซึ่งกันและกัน เป็นเพียงสาเหตุหนึ่งเท่านั้น นำไปสู่ความแตกแยกใน การอยู่ร่วมกันในสังคม ยังมีอีกหลายสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาดังกล่าว ดังนั้นควรให้องค์กรทาง ศาสนาและสถาบันสอนศาสนาในระดับสูงต่าง ๆ ทำวิจัยเรื่องสาเหตุความแตกแยกในสังคมมุสลิม ไทย โดยให้มีความครอบคลุมทั้งทางด้านหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อสามารถกำหนดวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

4. จากการศึกษาพบว่า ควรมีการปรับปรุง หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาเตาฮีดหรือหลัก ศรัทธาที่มีอยู่ในอดีต เพื่อแก้ปัญหาความแตกแยกและนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนวิชาหลัก ศรัทธาอย่างแท้จริง กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนมีองค์ความรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถนำความรู้เพื่อเป็นแรง จูงใจในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เจกเช่นผู้ศรัทธาในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด (คือลลิลลอสุอะดัย ฮิวะซัลลัม) และเศาะหาบะฮ์ และสามารถทำให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำหลัก ศรัทธาแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและสังคมได้ และผู้วิจัยคิดว่า หากผู้ใดมีหลักศรัทธาที่แท้จริง เขาผู้นั้นสามารถแก้ปัญหาวิกฤติการณ์ทางสังคมได้ทุกอย่าง ดังนั้นควรมีการจัดอบรมสัมมนา เพื่อ ปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาหลักศรัทธาอย่างจริงจังและเป็นระบบ ถึงแม้การจัดอบรม และสัมมนาการปฏิรูปในเรื่องนี้จะเสียงบประมาณอย่างมากมาย ผู้วิจัยคิดว่า จะเกิดประโยชน์ต่อ สังคมอย่างมหาศาล